

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEC

BROJ 1146

4. TRAVNJA 2025. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

**Promocija obrazovanja
na hrvatskom jeziku**

SADRŽAJ

5

Konzultacije s predsjednikom
Aleksandrom Vučićem
**SVM, SPP i DSHV žele
sudjelovati u novoj Vladi**

6

Dan ZKVH-a obilježen u Somboru
**Prepoznatljiva manjinska
ustanova kulture**

12

Árpád Fremond, predsjednik
Mađarskog nacionalnog vijeća
**Koristimo svaki resurs
i svaki resor**

26

Regenerativna poljoprivreda
kroz prizmu mladog poljoprivrednika
**Zemljište smo pozajmili
od naših potomaka**

30

Nela Horvat, slikarica iz Subotice
Priče u batiku na svili

36

Kapelice – nadgrobni spomenici
u grobljima – VI. dio
**Posljednje kapele
u Bajkom groblju
– Kujundžić i Fehér**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

vlč. Vinko Cvijin (predsjednik), vlč. Josip
Ivešić, Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Ne-
venka Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić,
Amalija Šimunović, Mirjana Trkulja

RAVNATELJICA:

Karolina Bašić
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)
Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)

Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Ivan Benčik
(novinar)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

FINANCIJE I RAČUNOVODSTVO:

Mirjana Trkulja
(tajnice@hrvatskarijec.rs)
(distribucija@hrvatskarijec.rs)

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Iščekivanje

Pet mjeseci prošlo je od pada nadstrešnice na željezničkoj postaji u Novom Sadu. I poslije te nesreće više ništa nije isto. Ne samo za obitelji 16 stradalih, već i za cijelu Srbiju. Pokazalo se da i trpljenje i strah imaju svoju granicu. I ako ništa drugo ne bude rezultat ovih prosvjeda već je to dizanje glave, u zemlji gdje smo naučeni šutjeti i trpjeti, velika pobjeda. Bez obzira kako se završilo. Prijelaznom vladom, **Vučićevom** vladom, izborima.

Prijelazna vlada, koja bi trebala konsolidirati odnose u društvu i pripremiti uvjete za izbore, ali one prave, nije opcija.

Razgovore s parlamentarnim strankama predsjednik Srbije počeo je u srijedu i završio u četvrtak. S onima koje su prihvatile poziv. Oporba je jasno dala do znanja da je jedino o čemu žele razgovarati »vlada narodnog povjerenja«. Neka vrsta prijelaznog rješenja koje treba sanirati svu društvenu i političku štetu. Ali prijelazna vlada za vlast nije opcija.

Dvodnevni razgovori o novoj vladi s parlamentarnim strankama trebali su do danas (petak) biti završeni, ali je i prije nego što su počeli ostavljeno prostora za izbore, ako to od predsjednika budu (kao) tražili iz njegove Srpske napredne stranke. Što se manjina tiče, one su se već prvog dana razgovora preporučile za novu vladu.

Fakulteti i dalje ne rade, pa ni neke škole. I kako raste pritisak, tako raste i otpor. Usprkos tome što se prijeti upitnošću regularnog završetka školske i studentske godine.

Nova će valjda početi na vrijeme. Na vrijeme su počeli i upisi prvašića. Kako onih koji nastavu pohađaju na srpskom jeziku tako i onih koji su se opredijelili za nastavu na jednom od osam jezika nacionalnih manjina na kojima se, u okviru sustava obrazovanja Srbije, organizira nastava. To obrazovanje na jezicima nacionalnih manjina nije nikakav manjinski hir, već ustavom garantirano manjinsko pravo.

Z. V.

Formira se Statistički populacijski registar

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog potpisalo je 27. ožujka krovni Sporazum o suradnji s Republičkim zavodom za statistiku.

Sporazumom se želi osigurati prikupljanje i razmjena podataka, izvještavanje i razmjena znanja, s ciljem poboljšanja proizvodnje statističkih podataka, kao i donošenja odluka zasnovanih na pravovremenim i pouzdanim indikatorima.

Ministar **Tomislav Žigmanov** izjavio je da Ministarstvo ima nekoliko baza podataka, prvenstveno vezanih za

rodnu ravnopravnost, nacionalne manjine i civilno društvo. Istaknuo je da su ove statistike izuzetno značajne jer predstavljaju kvalitetnu osnovu za donošenje racionalnih odluka u okviru državnih tijela, organizacija, agencija i dužnosnika, doprinosi boljem razumijevanju socio-ekonomskih kretanja, unaprjeđenju javnih politika i kreiranju mjera koje će na najbolji način odgovoriti na potrebe građana.

Rukovoditeljica Sustava za podršku donošenju odluka na nacionalnoj razini u okviru projekta »EU4SORS Razvoj modernog statističkog sustava« **Jelena Suzić** predstavila je projekt koji ima za cilj formiranje Statističkog populacijskog registra, sveobuhvatnog sustava podataka, koji bi generirao kvalitetan sadržaj za korisnike, uz primjenu moderne europske metodologije.

Tijekom tri godine umrežavat će se podaci, sagledavati potrebe i praviti indikatori, te na kraju formirati platforma kojoj će korisnici pristupati putem kartice. Očekuje se i donošenje novog zakona iz ovog područja. Kao krajnji proizvod, Republički zavod za statistiku omogućit će svim donositeljima odluka i kreatorima javnih politika da svoje odluke donose na osnovu dokaza i kvalitetnih i pravovremenih podataka i indikatora, koji će im, preko portala, biti dostupni na jednom mjestu, uz statističke analize i vizualizaciju.

Natječaj za poticanje društvene stabilnosti

Kabinet ministra za pomirenje, regionalnu suradnju i društvenu stabilnost objavio je natječaje iz područja njihova djelovanja, među kojima i Javni natječaj za podnošenje prijedloga programa financijske podrške mjerama i aktivnostima u oblasti društvene stabilnosti kroz podršku udruženjima u Republici Srbiji u 2025. godini. Rok za podnošenje prijave je 8. travnja 2025. godine. Cilj ovog programa je unaprjeđenje društvene stabilnosti u Srbiji kroz podršku udruženjima građana koja promovišu međukulturni dijalog, društvenu koheziju, prevenciju ekstremizma, promociju mira, socijalnu pravdu i solidarnost. Program se fokusira na jačanje tolerancije, suradnje između različitih etničkih zajednica, suzbijanje govora mržnje i ekstremističkih narativa, kao i pružanje pomoći ugroženim skupinama stanovništva. Kroz različite mjere

i aktivnosti, nastoji se izgraditi inkluzivno i harmonično društvo zasnovano na međusobnom razumijevanju i pravdi.

Konzultacije s predsjednikom Aleksandrom Vučićem

SVM, SPP i DSHV žele sudjelovati u novoj Vladi

Predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** održao je u srijedu i četvrtak konzultacije za sastav nove Vlade, odnosno o kandidatu za predsjednika Vlade.

U srijedu je Vučić razgovarao o tome prvo s Ruskom strankom, zatim s predstavnicima Saveza vojvođanskih Mađara, te s predstavnicima liste Stranke pravde i pomirenja i Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini. Zatim je razgovarao s predstavnicima zastupničke grupe Mi-Glas iz naroda.

Nositelj liste Savez vojvođanskih Mađara (SVM) i predsjednik te stranke **Bálint Pásztor** rekao je kako se nada da će biti formirana nova vlada u kojoj žele na isti način sudjelovati – na nivou državnih tajnika, ali da SVM ne bježi ni od izbora.

»Ne vidimo zašto ne bi bila formirana nova vlada, budući da ima nedvosmislene većine u parlamentu. Naravno, mi ne bježimo ni od izbora, ali ne vidim zašto bismo izgubili ponovo pola godine na izbornu kampanju, tako da se nadamo da će brzo biti formirana vlada i da će ta vlada početi rješavati probleme građana«, rekao je Pásztor.

Rekao je i da je SVM zainteresiran za mir i razvoj i da tome žele pridonijeti. Dodao je i da se ovih dana vidi tko je za dijalog, a tko ne.

»Oporba, ukoliko ne želi čak ni sudjelovati u ovim razgovorima i ne koristi mogućnost za iskazivanje svojih misli i iznošenje svojih primjedbi službeno, onda ne znam kako oni mogu biti za dijalog, kako mogu biti za rad institucija, tako da, zbog toga sam rekao, ovih dana se točno vidi za što se u praksi zalaže«, rekao je Pásztor.

Nakon toga sastao se s predstavnicima liste čiji su nositelji **Usame Zukorlić** (Stranka pravde i pomirenja) i **Tomislav Žigmanov** (Demokratski savez Hrvata u Vojvodini).

Zukorlić je rekao kako je shvatio da je Srbija bliža formiranju nove vlade, ali da će o tome odlučivati najjača stranka. Nakon razgovora on je rekao kako žele »da se rješavaju neriješeni problemi na terenu kao što su razmjerna zastupljenost u institucijama, pitanje podijeljenosti islamske zajednice, pitanje kriminala i korupcije, kao i pitanje koje je veoma važno za bošnjački narod, a to je odnos između Beograda i Sarajeva«. Kazao je i kako je važno da nova Vlada Srbije ima autentične predstavnike bošnjačkog naroda.

Žigmanov je rekao da se participacija političkih predstavnika nacionalne manjinske zajednice u Srbiji pokazala u prethodnom razdoblju kao više nego pozitivna kada je riječ o društvenom položaju samih zajednica i kada je riječ o iskazivanju otvorenosti vlasti za stvaranje takvog

upravljačkog oblika gdje će i pripadnici nacionalnih manjina imati vidno i značajno mjesto.

»Mi smo iskazali naše raspoloženje da to tako i bude jer to pridonosi i relaksiranju samih društvenih odnosa unutar Srbije, ali i s druge strane pridonosi relaksiranju odnosa prije svega među državama u regiji«, dodao je Žigmanov.

On je rekao da je u tom kontekstu izrazio očekivanje da se nesporazumi koji postoje između Zagreba i Beograda u dogledno vrijeme na pozitivan način riješe i poručio da će DSHV dati skroman, ali konstruktivni doprinos.

»Govorili smo o izazovima kada je u pitanju integracija pripadnika hrvatske zajednice u svim lokalnim zajednicama gdje oni žive, na koji način bi se mogli uključiti i u procese donošenja odluka, ali i u rješavanje izazova s kojima se suočavaju«, rekao je Žigmanov.

Vučić je kazao kako poslije razgovora očekuje da ga najveća zastupnička grupa Srpske napredne stranke obavijesti žele li formirati vladu ili žele nove izbore, a ono što je izvjesno, dodao je, u toj stranci ne postoji raspoloženje za bilo kakvom prijelaznom vladom s čime je i on suglasan.

Zastupnici dijela oporbe iz SSP-a, NPS-a, Novog DSS-a, POKS-a, PSG-a, Srca i ZLF-a su u zajedničkom priopćenju naveli kako neće sudjelovati na konzultacijama o novoj Vladi Srbije.

»Parlamentarna oporba koja je predložila koncept Vlade narodnog povjerenja neće sudjelovati na konzultacijama o novoj SNS-SPS vladi na koje poziva Aleksandar Vučić. Vučićeva namjera da se jedna loša vlada zamijeni novom ne vodi rješavanju, već produbljenju političke krize. Smatramo kako je jedini način da Srbija krene naprijed ispunjenje studentskih zahtjeva i mirna smjena naprednjačkog režima na poštenim izborima. Kako uvjeti za poštene izbore ne postoje, zahtijevamo formiranje prijelazne vlade koja bi te uvjete stvorila«, navodi se u priopćenju.

»Kako bi to bilo moguće, neki od glavnih zadataka ove vlade, uz ispunjavanje studentskih zahtjeva, bili bi revizija biračkog popisa, smjena rukovodstva RTS-a i stvaranje uvjeta za slobodan rad medija, hitno obustavljanje svih pritisaka na prosvjetare i dr. Vlada bi bila oročena na devet mjeseci, a činili bi je stručnjaci iz područja koja su neophodna da se ove promjene ostvare«, dodaje se.

Rok za formiranje vlade je 18. travnja, a ukoliko do tada ne bude izglasana, ide se na izbore, koji bi, mogli biti održani 8. lipnja.

Priredila: J. D.

Dan ZKVH-a obilježen u Somboru

Prepoznatljiva manjinska ustanova kulture

Na 15. obljetnicu utemeljenja, 2023. godine, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata proglasio je 29. ožujka svojim danom. Svečana akademija povodom ovogodišnjeg Dana Zavoda održana je u subotu, na sam Dan Zavoda u Somboru, u Gradskoj kući, a prvi je puta ove godine ZKVH dodijelio priznanja za doprinos u kulturi

Dan Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata 29. ožujka proglašen je prije dvije godine, jer je 29. ožujka 2008. godine HNV potvrdio odluku Pokrajinske vlade od 10. ožujka o osnutku ZKVH, čime je završen formalni proces osnutka Zavoda, jedine profesionalne ustanove kulture hrvatske manjine u Srbiji koja je osnovana radi očuvanja, unaprjeđenja i razvoja kulture hrvatske manjinske zajednice u Vojvodini.

Knjige, časopisi, nematerijalna baština...

Opunomoćena ministrica Veleposlanstva Republike Hrvatske u Republici Srbiji **Davorka Velecki Čičak** zaželjela je u svom obraćanju Zavodu za kulturu vojvođanskih Hrvata široku suradnju s ostalim nositeljima kulturnog ži-

vota u Srbiji i snaženje kulturološke sastavnice hrvatske zajednice i njenih veza s domovinom Hrvatskom. Proslavi je nazočio i konzul savjetnik Generalnog konzulata RH u Subotici zdravko Vincelj,

Ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog u tehničkom mandatu **Tomislav Žigmanov** kazao je da je kulturna baština Hrvata u Vojvodini bogata, višestoljetna, ali još uvijek nedovoljno istražena.

»Zahvaljujući aktivnostima onih koji su bili prije nas, zahvaljujući aktivnostima Zavoda i s radom udruga diljem Vojvodine kulturna baština oživljena je tako da pulzira u četrdesetak hrvatskih udruga koje njeguju različite i subetničke elemente, bilo u Srijemu, bilo u Banatu bilo među Šokcima ili Bunjevcima – ono što jest dio tradicijske kulture, ali i u onome što pripada područjima umjet-

nosti i znanosti također imamo vrlo značajne rezultate, napose kada su u pitanju naša integriranost u sveukupni hrvatski kulturni prostor. Trebamo biti zadovoljni i ponosni, te dalje nastojati okupljati se oko te plemenite ideje, koja hoće dobro, koja hoće da naši životi budu humaniji i da naš identitet bude čvrst i neupitan», kazao je Žigmanov, koji je bio i prvi ravnatelj Zavoda.

U ime jednog od osnivača AP Vojvodine obratila se v. d. pomoćnice pokrajinskog tajnika za kulturu i javno informiranje **Nevena Baštovanović**.

»Vaš rad, vaša prisutnost na terenu – kroz istraživanja, znanstvene skupove, promocije izdanja, suradnju s udruženjima i manifestacijama – pokazuje da vi odavno ne radite samo iza zatvorenih vrata. Vi ste otvoreni, dostupni i osjetljivi na odlike i potrebe zajednice i to se vidi i danas, ovdje u Somboru«, naglasila je Baštovanović.

Na proslavi Dana Zavoda obratio se i pomoćnik gradonačelnika **Davor Francuz**, koji je istaknuo da su Hrvati u Somboru druga po brojnosti nacionalna manjina i da na području Sombora radi sedam hrvatskih udruga.

Vršitelj dužnosti ravnatelja ZKVH-a **Josip Bako** podsjetio je na najznačajnije projekte u prošloj godini. Kako je kazao, započet je proces nominacije nematerijalne kulturne baštine na nacionalnu listu Srbije, s dva elementa: slamarstvo i dvoglasno pjevanje šokačkih Hrvatica iz Monoštora.

»Naš popis nematerijalne kulturne baštine dopunili smo sa sedam novih elemenata, te ih sada na popisu ima 29, što je rezultiralo objavom drugog, dopunjenog izdanja knjige *Živa baština*. Organizirali smo ili smo bili suorganizatori tri znanstvena skupa, u vlastitoj nakladi ili kao sunakladnik objavili smo dva časopisa, osam publikacija, jedan nosač zvuka. Posebno ističemo završetak kapitalnog projekta u području narodne književnosti.

Objavljena je posljednja knjiga u ediciji *Izabrana djela Balina Vujkova Didin rukopis*, u sunakladništvu s Hrvatskom čitaonicom iz Subotice. Obilježili smo 100. obljetnicu rođenja akademika **Mirka Vidakovića** i **Gaje Alage** iz Lemeša. U suradnji s Društvom hrvatskih književnika organizirali smo VIII. *Dane Antuna Gustava Matoša*», kazao je između ostalog Bako i dodao da su sve aktivnosti u 2024. godine realizirane pod vodstvom ravnateljice **Katarine Čeliković**, koja je od 1. ožujka u mirovini.

Uručena priznanja za doprinos kulturi

Uz četiri književne nagrade koje dodjeljuje Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata ove godine prvi puta dodijelio je i Priznanja ZKVH-a za doprinos u kulturi.

»Želimo nagraditi rad ljudi koji svakodnevno doprinose razvoju naše zajednice, od amaterske do akademske, a nisu iz područja književnosti. Osjetili smo da bi ih bilo dobro podržati, potaknuti, dati im na značaju i zbog toga smo odlučili ustanoviti priznanja za doprinos hrvatskoj kulturi i ove godine dodijelili smo priznanja za 2024. godinu. Povjerenstvo za dodjelu su zaposleni u Zavodu. Odlučili smo da to bude na razini ustanove. Broj priznanja nije ograničen«, kazao je v. d. ravnatelja ZKVH-a Bako.

Ove godine sedam je dobitnika kojima su priznanja uručena na proslavi u Somboru. Dobitnici su **Jozefina Skenderović**, **Nada Sudarević** i **Ružica Kozma**, **Lea Vidaković**, **Vojislav Temunović**, **Katica Naglič** i **Amalija Šimunović**.

Kako se navodi u obrazloženju, Jozefina Skenderović, poznata umjetnica u tehnici slame 2024. godine imala je dvije vrlo upečatljive izložbe. U ožujku je predstavila radove na zajedničkoj izložbi triju subotičkih umjetnica (Jozefine Skenderović, **Josipe Križanović** i **Josipe De-**

vić) pod nazivom *Snagom svetog Josipa*. Njezini radovi predstavljani su i na izložbi *Vrijeme nade: slamarska umjetnost – nematerijalna kulturna baština Hrvata Bunjevac i Ukrajinaca* u galeriji Kulturnog centra Dubrava u Zagrebu.

Nada Sudarević i Ružica Kozma autorice su revije novo šivene bunjevačke narodne nošnje koju su dizajnirale, krojile i šivale za različite prigode. Kao predstavnice Udruge *Cro-femina*, na reviji, održanoj u lipnju 2024. u dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo* u Subotici, prikazale su više od 40 modela, a čak 18 nošnji autorice su darovale udrugama: HKUD-u *Vladimir Nazor* iz Sombora, HKPD-u *Matija Gubec* iz Tavankuta i HKC-u *Bunjevačko kolo* iz Subotice.

Katica Naglić svojim je inovativnim pristupom uspjela animirati djecu i mlade Hrvatske čitaonice *Fischer* u Surčinu za osnivanje tamburaškog orkestra u udruzi. Sudjelovala je 2019. godine u terenskom istraživanju običaja dijela srijemskih i banatskih Hrvata, autorica je više tekstova u zbornicima radova. U okviru Registra NKB Hrvata u Srbiji opisala je običaj zvonjenja za pokojnike u Surčinu te *Ophod betlemaša* u Srijemu. Inicirala je susret *betlemaša* u Surčinu sa željom da od 2024. ovo bude susret *betlemaša* Srijema.

ZKVH je nagradio i Vojislava Temunovića, profesora tambure i suradnika u području glazbe Zavoda, koji je 2024. okrunio velikim projektom – Tamburaškim tropletom na kojem su predstavljene glazbene prakse vojvođanskih Hrvata u okviru nematerijalne kulturne baštine.

Za rad s najmlađima u dječjoj dramsko-folklornoj sekciji HKU-a *Antun Sorgg* iz Vajske nagrađena je Amalija Šimunović. Kako je navedeno u obrazloženju, njezin je doprinos najvidljiviji u okupljanju onih najmlađih u dječ-

joj dramsko-folklornoj sekciji. Okupila je djecu iz Vajske, Bača, Plavne pa čak i iz Selenče koji su u njezinoj organizaciji bili u Novom Sadu, Tavankutu, Đakovu, Vukovaru i drugim mjestima.

Nagrađena je i multimedijalna i vizualna umjetnica i animatorica svjetskoga glasa Lea Vidaković. Njen autorski projekt, animirani film *Obiteljski portret*, osvojio je brojne međunarodne nagrade i priznanja tijekom 2024. i 2025. godine. Prikazan je na više od 120 filmskih festivala diljem svijeta, te je dobio 36 nagrada. Film je kandidiran za prestižnu nagradu Oscar 2025. u kategoriji kratkometražnog animiranog filma. *Obiteljski portret* bio je prenominiran i za prestižnu francusku nagradu *César* 2025. U Hrvatskoj je film bio laureat na 33. *Danima hrvatskog filma* u Karlovcu, gdje je nagrađen za najbolju režiju i scenografiju. Lea Vidaković dobila je i godišnju nagradu Hrvatskog društva likovnih umjetnika za najbolju izložbu pod nazivom *Obiteljski portret* koju je tijekom 2023. održala u Galeriji *Prsten HDLU-a*.

Na proslavi Dana Zavoda predstavljene su i dobitnice nagrade *Utjecajna hrvatska žena* koju dodjeljuje *Croatian Women's Network*. Na prijedlog Zavoda, ovogodišnja dobitnica nagrade je **Zlata Vasiljević**, dugogodišnja novinarka i glavna i odgovorna urednica tjednika *Hrvatska riječ*. Prije nje ovu je nagradu primila, također na prijedlog Zavoda, **Mira Temunović**, a prva dobitnica bila je **Katarina Čeliković**, na prijedlog Hrvatske matice iseljenika.

U programu su nastupili tamburaši HGU-a *Festival bunjevački pisama* iz Subotice, ženska pjevačka skupina *Kraljice Bodroga* iz Monoštor, gajdašica **Kristina Perić** i **Marija Šeremešić** koja je kazivala pjesmu **Stipana Bešlina**.

H. R.

Javni poziv za dodjelu premija za mlijeko

U tijeku je obrada zahtjeva za dodjelu premija za mlijeko za četvrti kvartal 2024. godine te se očekuje realizacija isplate do sredine svibnja za sve uredno podnesene zahtjeve, prenosi portal *Agroklub.rs*. Objavljen je javni poziv za premiju za mlijeko za prvi kvartal 2025. godine, a zahtjevi se podnose do 30. trav-

nja putem platforme *eAgrar*, odnosno portala *ePodsticaji*. Kako navode iz Ministarstva poljoprivrede, pravo na premiju za mlijeko ostvaruje pravna osoba, poduzetnik i fizička osoba – nositelj obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva. Uvjet je da se prije podnošenja zahtjeva obнови registracija gospodarstva za tekuću godinu.

»Premija se ostvaruje za sirovo kravlje, ovčje i kozje mlijeko proizvedeno na vlastitom gospodarstvu od krava koje su označene i registrirane u vlastitom zapatu, a koje je isporučeno u prvom kvartalu 2025. godine, odnosno u razdoblju od 1. siječnja do 31. ožujka 2025. godine«, priopćeno je iz resornog ministarstva.

Kako navode iz Ministarstva poljoprivrede, obrada zahtjeva za premije za mlijeko za četvrti kvartal 2024. godine je u tijeku te se očekuje da će do sredine svibnja biti isplaćene premije za sve uredno podnesene zahtjeve. Naveli su kako je završena administrativna obrada svih uredno podnesenih zahtjeva za premije za mlijeko za treći kvartal prošle godine te su isplaćena sva pravomoćna rješenja.

H. R.

Posjet proizvođačima sira i Italiji

Osječko-baranjska županija i Privredna komora Vojvodine partneri su u europskom projektu koji se realizira u okviru programa prekogranične suradnje, a čiji je cilj unaprjeđenje zanatske proizvodnje sira. Projekt traje 18 mjeseci, a njegova vrijednost je 450.000 eura.

U okviru projekta planirano je formiranje udruženja malih proizvođača sira u Srbiji i Hrvatskoj, uspostavljanje regionalne suradnje u okviru edukacije, razmjena iskustava i primjena inovativnih tehnologija u proizvodnji. Kroz institucionalnu i tehnološku pomoć proizvođačima će se olakšati i dostizanje kvalitete i standarda za izvoz sira.

U okviru ovog projekta proizvođači iz Hrvatske i Srbije, među kojima su bili i pripadnici hrvatske zajednice, obišli su proizvođače zaštićene vrste talijanskog sira *parmigiano-reggiano*. Proizvodnja ovoga sira je zaštićena i ovaj naziv smije nositi samo sir proizveden u okruzima Parma, Reggio Emilia, Modena, Bologna i Mantova, po strogo utvrđenim načinima proizvodnje koji su pod nadzorom tijela ovlaštenog za kontrolu i zaštitu podrijetla i kvalitete.

Z. V.

Roditeljski sastanak i druženje djece

»Odlučili smo se zbog zajednice, izvannastavnih aktivnosti, ali i same kvalitete obrazovanja. Možda je neka mrvica dvojbe postojala, jer nam je prvo dijete, ali organizirani prijevoz nam također ide na ruku i brzo smo donijeli odluku«, kaže otac budućeg prvašića Marin Dulić

Povodom početka upisa u škole, Hrvatsko nacionalno vijeće i Udruga *Naša djeca* organizirali su u ponedjeljak, 31. ožujka, u Hrvatskom domu – Matici roditeljski sastanak i druženje djece s ciljem promocije obrazovanja na hrvatskom jeziku. Cjelovita nastava na hrvatskom jeziku izvodi se u školama *Matko Vuković* i *Ivan Milutinović* u Subotici, područnoj školi *Ivan Milutinović* u Maloj Bosni, kao i u školama *Vladimir Nazor* u Đurđinu, *Matija Gubec* u Tavankutu i 22. oktobar u Monoštoru.

S nastavnim i izvannastavnim aktivnostima ali i pogodnostima obrazovanja na hrvatskom jeziku roditelje su upoznale članica Izvršnog odbora HNV-a za obrazovanje **Nataša Francuz** i predsjednica Udruge *Naša djeca* **Željka Vukov**.

Nataša Francuz istakla je kako je zadovoljna odazivom roditelja koji su gotovo do posljednjeg mjesta ispunili svečanu dvoranu u Matici.

»Kako smo otvorili Hrvatski dom – Maticu tako možemo u ovakvom opsegu i organizirati roditeljski sastanak. Održavamo ga ovdje drugu godinu zaredom, tu dođu

roditelji koji su zainteresirani i ovdje će dobiti više informacija o upisu, odjelima i svemu onome što ih očekuje tijekom narednih osam godina. Također, predstavljaju se učiteljice koje će dočekati generaciju prvašića, a ove godine će se upisati 24. generacija na hrvatskom jeziku na što smo izuzetno ponosni. Drago nam je što svake godine imamo upisanu generaciju, a imamo nagovještaj kako će ove godine biti mnogo upisanih prvašića. Većina roditelja ni nema dvojbe, kažu kako su nekako godine za dvojbe iza nas. Ističu i kako je većina njih i išla u hrvatske odjele, a sada upisuju svoju djecu. Prisjećaju se godina kada nije bilo udžbenika, a sve je to sada iza nas, ojačali smo kao zajednica, možemo priuštiti još dodatnih poticaja i izvannastavnih aktivnosti, sve to i te roditelje, ali i ove nove koji su se prvi put susreli sa svim ovim informacijama je ono što ih dodatno privlači«, kaže Francuz.

»Glavne prednosti nastave na hrvatskom jeziku jesu stručan i posvećen nastavni kadar, manji razredi, zajedništvo, te uspjeh na brojnim natjecanjima. Ono što je važno naglasiti jest da se nastava na hrvatskom jeziku izvodi prema planu i programu Srbije, te da nakon osnovne ško-

le učenici mogu upisati srednju školu bilo na hrvatskom ili srpskom jeziku. Uz to, ono što je nama roditeljima važno jest zdrava sredina i okruženje u kom djeca uče i odrastaju, u kojoj mogu biti ono što jesu i u obitelji i u školi», kaže Željka Vukov koja je ujedno i majka četvero djece koja su se školovala i školuju se na hrvatskom jeziku.

Među prisutnim roditeljima bila je i **Danijela Vukov**, koja kaže kako za nju nije bilo dvojbe oko upisa.

»Kao što je bilo prezentirano na roditeljskom, druženje, zajednica, odgoj na hrvatskom jeziku, nastavak programa *Montesori* koje je dijete imalo u vrtiću i slično. To nam mnogo znači. Jedno dijete već pohađa nastavu na hrvatskom jeziku i ide u šesti razred u OŠ *Ivan Milutinović*; također je pohađalo isti vrtić, tako da mi samo nastavljamo tradiciju. Mi smo potpuno zadovoljni, izvannastavne aktivnosti koje se organiziraju, poput ljetovanja i izleta, ostavljaju jednu jako lijepu uspomenu i to je nešto što

nose sa sobom i čega se rado sjećaju«, kaže majka budućeg prvašića Danijela Vukov.

Za razliku od Danijele, **Marin Dulić** upisuje prvo dijete u školu, a odabir je nastava na hrvatskom.

»Odlučili smo se zbog zajednice, izvannastavnih aktivnosti, ali i same kvalitete obrazovanja. Možda je neka mrvica dvojbe postojala, jer nam je prvo dijete, ali organizirani prijevoz nam također ide na ruku i brzo smo donijeli odluku. Raspitivali smo se i ranije od drugih roditelja, a ono što nam je najbitnije što smo čuli kako je nastava kvalitetna i što će oni postati moralni ljudi. Prijevoz, udžbenici, ljetovanja, sve je to u redu i značajno, ali nam je drago što čujemo i da je nastava na jednom dobrom nivou«, rekao je Dulić.

Za okupljenu djecu u dvorištu Matice priređene su aktivnosti s učiteljicama i odgojiteljicama.

I. B.

Obrazovanje na materinskom jeziku ustavno pravo

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog pozvalo je pripadnike nacionalnih manjina da prilikom upisa u prvi razred osnovne škole za školsku 2025./26. godinu upišu djecu na nastavu na materinskom jeziku.

»Ministarstvo želi potaknuti i ohrabriti pripadnike nacionalnih manjina da iskoriste zakonsku mogućnost da djecu upišu u odjele u kojima se nastava izvodi na njihovom materinskom jeziku«, navodi se u objavi Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog.

Iz tog ministarstva podsjećaju da je pravo na obrazovanje na materinskom jeziku u Srbiji garantirano Ustavom (članak 79.), Zakonom o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina (članci. 13., 14. i 15.), a detaljnije razrađeno čitavim setom zakona.

»Ovo pravo temelji se na uvjerenju da je obrazovanje na materinskom jeziku važan resurs za očuvanje i razvoj nacionalnog identiteta pripadnika svake zajednice, što su vrijednosti čijoj je dosljednoj primjeni posvećena Srbija«, navodi se u priopćenju.

Obrazovanje na materinskom jeziku, od predškolskog do srednjoškolskog uzrasta, provodi se na osam jezika nacionalnih manjina: albanskom, bosanskom, bugarskom, hrvatskom, mađarskom, rusinskom, rumunjskom i slovačkom jeziku. Na osam jezika nastava je u okviru nastavnog predmeta materinski jezik s elementima nacionalne kulture i to za bunjevački, vlaški, makedonski, njemački, romski, slovenski, ukrajinski i češki.

H. R.

Árpád Fremond, predsjednik Mađarskog nacionalnog vijeća

Koristimo svaki resurs i svaki resor

Završili smo strategije za kulturu, obrazovanje i informiranje što nam je i bio glavni cilj i glavni zadatak u ovom mandatu * Ogroman nam je problem što veliki broj mladih odlazi i oni, koji nakon završetka osnovne škole recimo odlaze za Mađarsku, se ne vraćaju * Učenički domovi su prioritet u obrazovanju * Sredstva iz državnog proračuna trebaju biti povećana

Intervju vodila: Jasminka Dulić

Mađarska nacionalna manjina najbrojnija je manjina u Srbiji, a njihovo nacionalno-manjinsko vijeće često se ističe kao najorganiziranije. Od 2022. predsjednik Mađarskog nacionalnog vijeća (MNV) je **Árpád Fremond**, s kojim smo razgovarali o njihovim prioritetima u četiri područja: obrazovanje, informiranje, službena uporaba jezika i kultura radi čijeg ostvarivanja su i osnovana nacionalno-manjinska vijeća.

► **Koji su glavni ciljevi MNV-a postavljeni nakon izbora 2022. godine i što je urađeno za dvije godine?**

Završili smo strategije za kulturu, obrazovanje i informiranje što nam je i bio glavni cilj i glavni zadatak u ovom mandatu. Imali smo pet javnih rasprava u okolini Zrenjanina, Novom Sadu, Potisju, Subotici i Kanjiži gdje su sve civilne organizacije vezane uz kulturu dobile poziv. Isto tako, svi oni koji rade u obrazovanju imali su priliku reći svoje sugestije. Nakon provođenja javnih rasprava MNV ih je i usvojio. U prvom dijelu mandata to smo uspjeli i ponosni smo na to zato što smatramo da, kako bismo mogli očuvati našu zajednicu, moramo imati strategije. Više stotina naših građana imalo je priliku sudjelovati na javnim tribinama i dosta sugestija uključili smo u strategije. Krajem 2023. godine usvojili smo strategiju za informiranje, a početkom 2024. strategije za obrazovanje i kulturu.

► **Što su prioriteti strategije obrazovanja?**

Učenički domovi su prioritet u obrazovanju, jer smo vidjeli, kad je u pitanju srednje obrazovanje, da moramo imati naše centre kako bi roditelji znali da je dijete na sigurnom mjestu i bili zadovoljni. Sadašnji kapaciteti nisu dovoljni, i sad ćemo u okviru Gimnazije za talentirane đake *Dezső Kosztolányi* osnovati još jedan učenički dom kao i u drugoj gimnaziji za talentiranu djecu u Senti, *Bólyai*. Ove dvije gimnazije osnovane su 2002., a 2003. su počele s radom. Imaju poseban program, veoma su

popularne i postoji veliki interes za upis. U Bačkoj Topoli, u sklopu poljoprivredne škole, imali smo također jedan učenički dom a sada u centru Bačke Topole gradimo novi učenički dom s 50 mjesta. Gradi se i u Senti, a želimo još izgraditi učeničke domove u Adi, Bečeju i Kanjiži. Naime, ogroman nam je problem što veliki broj mladih odlazi i oni, koji nakon završetka osnovne škole recimo odlaze za Mađarsku, se ne vraćaju. To smo primijetili posljednjih godina i onda nam je izuzetno važno imati ove naše učeničke domove. Vidimo da to funkcionira i u Mađarskoj i u raznim drugim zemljama u okruženju i na takav način želimo okupiti našu djecu. Poseban prioritet nam je učenje srpskog jezika jer veliki broj djece jednostavno ne želi nastaviti studij ovdje u Srbiji zato što možda ne zna toliko jezik ili se samo boji koristiti ga ili se boji učiti na srpskom jeziku. Imamo poseban program kroz koji im dajemo šansu učiti i pripremati se prije prijemnog, ne samo iz raznih predmeta već i za srpski jezik, kroz koji djeca dobijaju mentora koji im pomaže i u učenju jezika i uopće. Prioritet nam je dakle podrška obrazovanju na mađarskom jeziku, i želimo sačuvati i razrede s pet, šest, sedam učenika. Zato što u nekim dijelovima, na primjer Nove Crnje ili okolini Zrenjanina, jednostavno nema veći broj djece, i moramo imati odjel kako bismo sačuvali i radno mjesto učitelja i nastavnika i djecu. Također organiziramo prijevoz djece iz nekih mjesta gdje ne postoji nastava na mađarskom jeziku u okolini Sombora, Vrbasa, Kule, Pančeva i Novog Sada.

► **Uspijevate li formirati odjele s manjim brojem djece?**

To uvijek ovisi od Ministarstva i Pokrajinskog tajništva za obrazovanje. Kao zajednica, imamo državnog tajnika u Ministarstvu obrazovanja i dosta se borimo oko toga. U zakonu postoji granica od petnaest đaka kada se može organizirati nastava na manjinskom jeziku, ali ipak, uz

posebnu molbu Nacionalnog vijeća uspijevamo otvoriti odjele.

► **U pogledu vrtića što radi MNV?**

Imamo Mađarsku predškolsku ustanovu i vežbaonu *Vackor* u Subotici uz odjel u Nosi i Novom Sadu, a kojeg financira mađarska vlada, za koju postoji veliki interes. Predviđeno je da ćemo financirati i vrtiće prema mogućnostima Nacionalnog vijeća, ali najiskrenije to ovisi i od podrške same mađarske vlade jer mi sami ne bismo to mogli isfinancirati. Ovi vrtići plaćaju se iz proračuna Vlade Mađarske, kao i dom *Europa* u Novom Sadu kapaciteta oko 400 studenata u kojem studenti samo simbolički plaćaju oko 30 eura mjesečno. I to dobro funkcionira. Dajemo i stipendije studentima koji studiraju u Srbiji, zatim za demonstratore koji im daju podršku posebno i posebno za one koji imaju doktorske ili master studije.

► **Dajete li stipendije i studentima koji studiraju u Mađarskoj?**

Ne, to je isključeno. Ne dajemo i ne želimo davati, jer ako želimo sačuvati našu zajednicu, onda naša mladež prvenstveno ovdje treba završiti fakultet i mora znati srpski jezik, kako bi se mogli zapošljavati i kako bi nakon nekih godina oni bili ti koji razgovaraju s Vladom Srbije i Pokrajinskom vladom o svim tim pitanjima. Imamo i poseban program koji funkcionira također kao neka stipendija, a to je nostrifikacija diploma. Svi oni koji završavaju fakultete u inozemstvu, npr. u Mađarskoj, ali i u Hrvatskoj i bilo gdje i žele se vratiti, mi financiramo sve troškove za nostrifikaciju diplome kroz sustav *Enic Narik* i to izuzetno dobro funkcionira.

► **Što su prioriteti u informiranju?**

Imamo medijsku kuću *Pannon*, dnevni list *Magyar Szó* i tjednik *Hét Nap*. Prioritet nam je sačuvati informiranje na manjinskom jeziku. *Pannon* u Subotici financira mađarska Vlada u potpunosti, *Magyar Szó* i *Hét Nap* dobijaju i financijsku podršku od države, odnosno Pokrajine. Imamo i naše mjesečne manjinske novine koje izlaze u raznim mjestima i njima dajemo podršku i pazimo i na njih jer nam je važno sačuvati ih.

► **Imate dvadeset i šest formiranih ustanova u području kulture, obrazovanja. Kako one funkcioniraju?**

Da, uspjeli smo povećati broj ustanova na 26, tako što smo postali osnivači tri osnovne škole u kojima se nastava izvodi isključivo na mađarskom jeziku, a planiramo još povećati jer u općinama Senta i Kanjiža imamo naše istaknute institucije i na tome stalno radimo. Što se tiče kulture, najvažnije su nam nakladnička kuća *Forum* u Novom Sadu, Zavod za kulturu vojvođanskih Mađara u Senti koja slavi 20 godina postojanja ove godine. Također dajemo podršku svim organizacijama u kulturi i kulturno-umjetničkim društvima. Neke programe tretiramo kao istaknute i posebno ih financiramo da kroz to sačuvamo kulturu naše zajednice.

► **Koliko zadovoljavate vaše potrebe u području kulture kroz mađarske ustanove, organizacije, udruge a koliko kroz državne, pokrajinske i lokalne ustanove?**

Koristimo svaki resurs i svaki resor. U kontaktu smo sa svim udrugama koje funkcioniraju na lokalnom nivou i sve te organizacije konkuriraju i na lokalnu i na pokrajinskim natječajima. Kao nacionalno vijeće apliciramo na

neke državne i pokrajinske natječeaje. Sve to koristimo ali, ako gledamo ukupan proračun, onda oko 90 posto sredstava dobijamo od Vlade Mađarske. Kroz ta sredstva možemo obnoviti i neke crkve, domove kulture, radimo i projekte obnova u nekim školama, a postoji i više projekata gdje smo mi kao nacionalno vijeće uz podršku Vlade Mađarske isfinancirali na primjer planove za izgradnju učeničkog doma recimo u Senti, ali izgradnju financira Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje. Slično smo uradili i u nekim osnovnim školama. Ako nije bilo dovoljno sredstava iz republičkog, odnosno pokrajinskog proračuna, onda smo mi kao nacionalno vijeće sudjelovali pa tako recimo dvije učionice obnavlja Pokrajinska vlada, a mi jednu uz podršku mađarske vlade. Takvi projekti postoje, ali mogućnosti nisu takve kao što su bile prije 2022. godine. Mi smo i znali da od 2022. do 2026., u ovom mandatu, ne možemo započeti neke nove projekte, ali smo ipak neke započete projekte završili kao što je Muzej informiranja i izgradnja i obnova vrtića u *Magyar Szó* u Novom Sadu, završili smo kazalište u Bezdanu. U potpunosti smo obnovili katoličku crkvu u Žablju zato što je u okolici Žablja ostala samo ta katolička crkva, a to nam je izuzetno bilo važno i zbog Čuruga i događanja 1944. i 1945. Imamo još i druge projekte i u Senti i u nekim drugim mjestima koje smo uspjeli zatvoriti i završiti.

► Zašto je sada manje sredstava?

Manje je sredstava zato što je poslije 2018. mađarska vlada imala više mogućnosti i neke veće projekte započeli smo onda. Sada nema toliko mogućnosti i pokušavamo sve što smo izgradili, sve što smo uspjeli zajednički ostvariti, sačuvati. To nam je sada prioritet i zajednička odluka jer nema prostora da počnemo neke nove projekte. Ali, budući da će izbori u Mađarskoj biti 2026., onda ćemo vidjeti od 2026. do 2030. što ćemo zajednički uraditi i kako ćemo suradnju nastaviti.

► **Kada je riječ o financiranju, na posljednjoj sjednici Koordinacije nacionalno-manjinskih vijeća izražen je zajednički stav kako sredstva koja se dobijaju od države za financiranje nacionalnih vijeća nije dovoljan za njihovo funkcioniranje. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog reagiralo je priopćenjem u kojem se navodi kako su sredstva za pojedina vijeća povećana.**

Ako gledamo Mađarsko nacionalno vijeće, sredstva nisu povećavana. Čak su umanjena. Na pokrajinskom nivou sada postoji neko povećanje, ali mi smo na toj koordinaciji razgovarali o državnoj podršci. Ako gledamo podršku Ministarstva, onda je to jedna stavka a drugačija je stavka Pokrajinska vlada, jer sama Pokrajina odlučuje hoće li nacionalnim vijećima dati više ili manje sredstava. Kako sad vidimo, Pokrajina je povećala sredstva i kako smo čuli želi i ubuduće ih povećati. Mislim da bi Ministarstvo za ljudska i manjinska prava tu praksu trebalo uzeti za primjer. Siguran sam da, ne zbog nas koji pripadamo većim nacionalnim vijećima jer mi imamo dovoljno sredstava i dobijamo podršku i od same mađarske vlade, već zbog ostalih vijeća koja nisu u takvoj mogućnosti, sredstva trebaju biti povećana. I lobiramo za to, kako bismo imali veći okvir i zadovoljili i manja nacionalno-manjinska vijeća. Mi, kao veći, trebamo voditi brigu i o manjim nacionalnim vijećima. Na primjer, sada smo iz republičkog proračuna mi dobili više od dva milijuna dinara manje ove godine.

► Zašto?

To je na osnovu bodovanja unutar Ministarstva. Prema zakonu, 30 % proračuna dijeli se paralelno, 35 % se dobija po osnovu broja pripadnika manjine, a nama se znatno smanjio broj pripadnika u odnosu na popis 2011. godine i 35 % dobijamo na osnovu broja institucija kojima smo osnivači. Svake se godine to mijenja, ali ove godine smo mi dobili manje sredstava.

► Koliko MNV ima zaposlenih?

Trenutno, ukupno računajući i predsjednika i potpredsjednika i članove Izvršnog vijeća, imamo 25 zaposlenih. Svi članovi Vijeća, predsjednik i potpredsjednici dobijaju plaću i imamo 18 uposlenih suradnika. Imamo posebne referente za četiri resora koji postoje, koji pomažu rad članova Izvršnog vijeća za kulturu, informiranje, uporabu jezika i obrazovanje. Za obrazovanje imamo više referenata zato što imamo više od 74 ustanove u kojima se nastava odvija i na mađarskom jeziku u Vojvodini i ima dosta posla. Sada, na primjer, organiziramo izlet svih đaka koji idu u 7. razred, što je oko 1.200-1.300 đaka na teritoriju cijele Vojvodine.

► Biste li bez pomoći Vlade Mađarske mogli funkcionirati kao danas i imati toliko različitih projekata?

S onim sredstvima koje dobijamo od Republike i Pokrajine mi možemo funkcionirati. Uz to, uvijek su postojali natječaj i u Mađarskoj, npr. Fondacija *Bethlen Gábor* svima daje podršku i mi kao nacionalno vijeće preko natječaja i od njih dobijamo sredstva koja nakon završetka programa naravno moramo opravdati. Ova fondacija raspisuje natječaj za sve organizacije za kulturu, informiranje i drugo i one također mogu konkurirati za sredstva do 5 milijuna forinti. To je postojalo i prije. Međutim, od 2010. godine od kada je **Viktor Orbán** postao premijer u Mađarskoj formirano je Državno tajništvo za dijasporu, koje financiraju obrazovanje, kulturu, razne programe i događanja i imaju svoj proračun za to. I ranije smo dobijali podršku od Vlade Mađarske preko raznih fondacija i ministarstava, a sada se to olakšalo. Dakle, mi i bez

podrške Vlade Mađarske možemo opstati i trebamo moći opstati jer nacionalna vijeća su formirana ovdje u Srbiji, nevezano za matične države, odnosno politiku matične države. I mogli bismo funkcionirati, ali siguran sam da bismo ostvarili znatno manji broj projekata.

► **Ne biste mogli imati ni toliko zaposelnih.**

Da, mogli bismo zato što od sredstava iz pokrajinskog i republičkog proračuna financiramo funkcioniranje samog Nacionalnog vijeća. Naravno, sada drugačije možemo organizirati i posao i raditi različite projekte zato što imamo ogromnu podršku matične države.

► **Je li program *Prosperitate* pridonio tome da Mađari ne odlaze iz Srbije, da ostanu ovdje, kako se očekivalo?**

To je bio jedan izuzetno uspješan program i ne samo da je bio nego je i danas to. Sada trenutno 88 stručnjaka radi na tome da obnove strategiju vezanu za privredu i razmišlja se o tome da se to nastavi i ubuduće. Koliko znam, ove godine će za start up biti određena sredstva i naravno i za kupovinu kuća. To je bio jedan od najpopularnijih programa ove fondacije, dosta mladih se vratilo zbog tog natječaja. Neki su uspjeli kupiti seosku kuću, neki su se počeli baviti poljoprivredom, neki su ojačali svoje gospodarstvo. Smatram da je izuzetno dobro i da svi oni koji imaju i mađarsko državljanstvo, odnosno oni koji imaju dvojno ili trojno državljanstvo, imaju pravo konkurirati na tim natjecanjima i smatram da je to i hrvatska zajednica dosta dobro iskoristila jer ima veliki broj onih koji imaju i hrvatsko i srpsko i mađarsko državljanstvo. Smatram to izuzetno značajnim zato što kroz taj program ljudi ipak ostaju ovdje u Srbiji, a znamo da je veliki broj Mađara otišao iz naše zemlje u Njemačku, Austriju ili Mađarsku. Zaokruženi smo shengenskom zonom i dosta veliki broj građana primoran je preseliti se npr. u Mađarsku kako bi radio tamo. Ali ako im na neki način uspijemo olakšati prijelaz granice, da imamo poseban prijelaz na granici kod Horgoša samo za one koji rade u Mađarskoj, onda će oni ipak ostati živjeti ovdje a tamo će raditi. Vidjet ćemo što možemo kao nacionalno vijeće uraditi po tom pitanju, ali nam je to izuzetno važno.

► **Tko radi na strategiji za privredu, MNV ili netko drugi?**

Ne, MNV ne radi na tome. Nekoliko nas, članovi Vijeća i ja kao predsjednik, smo kao pojedinci članovi grupe koja radi na tome, a radio sam i na prethodnoj strategiji dok sam bio zastupnik u Narodnoj skupštini Srbije.

► **Bili ste dugo zastupnik u Narodnoj skupštini, punih 14 godina. Kako ste se odlučili za političku karijeru još kao mlad čovjek?**

Kao mlad čovjek sam još 2000. kao aktivist sudjelovao u promjenama, zatim sam se učlanio u Savez vođaških Mađara. Nakon toga sam završio fakultet i počeo sam raditi u prosvjeti, gdje sam radio tri godine. Bio sam član Mjesne zajednice Pačir, gdje i sada živim. Prvo sam gledao što mogu uraditi za svoju zajednicu, za svoje selo, pa poslije za svoju općinu Bačku Topolu a nakon toga sam dobio priliku postati zastupnik i od 2008. do 2022. sam bio u svim sazivima Narodne skupštine.

To iskustvo sada želim iskoristiti kao predsjednik MNV-a. Iako više nisam ni član Mjesne zajednice, jer to zakon ne dozvoljava, ipak sudjelujem i danas u radu svoje zajednice na ovakav način. Ostao sam u SVM-u kao član i nikakvu funkciju nemam, jer po zakonu ne mogu imati ali simpatizer i član mogu biti i to sam i ostao.

► **Kada ste bili zastupnik, često ste postavljali pitanja vezana za poljoprivredu i položaj poljoprivrednika? Kako ocjenjujete njihov položaj danas?**

Završio sam Srednju poljoprivrednu školu u Bačkoj Topoli i neke probleme u poljoprivredi sam kao narodni zastupnik uspio i riješiti, npr. registraciju priključnih strojeva. Dosta sam radio na rješavanju problema oko mirovinskog i invalidskog osiguranja individualnih poljoprivrednih proizvođača. Na žalost, to još uvijek nismo uspjeli izgurati i do danas ne postoji rješenje za one koji imaju dugove prema državi kao mali poljoprivredni proizvođači s malim posjedima. Dosta smo zakona uspjeli usvojiti kojima smo prenijeli iz Mađarske rješenja vezano za zaštitu i očuvanje poljoprivrednog zemljišta, da stranci ne mogu npr. kupovati poljoprivredno zemljište, zatim zakon o sezonskim radnicima i drugo. I danas pratim situaciju i smatram da vremenski uvjeti, ova ogromna suša koja je bila i prošle godine, čak i na početku ove godine, kao i prethodnih godina stvara najveći problem našim poljoprivrednim proizvođačima. Nemamo izgrađen sustav za zalijevanje, nemamo dovoljan broj šuma, imat ćemo velike probleme sljedećih deset, dvadeset, trideset godina i to najviše s vodom. Zbog toga će našim poljoprivrednicima biti izuzetno teško i smatram kako bi bilo dobro da poljoprivrednici mogu osigurati svoje usjeve vezano za sušu jer do sada ta mogućnost nije postojala. Odnosno, Vlada Srbije je npr. rekla da mi prošle godine nismo imali elementarnu nepogodu a sve zemlje u okruženju su proglasile elementarnu nepogodu. Smatram da je to veliki problem i da država mora voditi računa o poljoprivredi i poljoprivrednicima.

► **Svi vijećnici u MNT-u su sada s jedne liste SVM-a Mađarska sloga. Ima li nezadovoljstva među udru-gama i organizacijama koje ne podržavaju aktualno vodstvo i listu, na primjer oko financiranja ili preporuka od strane MNV-a koje utječu na to hoće li neka udruga dobiti sredstva?**

Naravno, i unutar naše zajednice postoji podijeljenost, nisu svi zadovoljni i ne podržavaju svi rad MNV-a, smatraju kako bi trebalo još više uraditi za našu zajednicu. Neki smatraju da trebamo voditi skroz drugačiju politiku, da čak ne trebamo imati suradnju s matičnom državom na primjer. To uvijek postoji, ali smatram da su svi koji su željeli sudjelovati na izborima za Vijeće mogli to uraditi jer je potrebno 1.000 potpisa za sastavljanje i podnošenje liste. Mi, bez obzira na to tko što kaže, ipak vodimo dijalog sa svima i pokušavamo riješiti probleme. Bez obzira na to tko nam se obraća, mi im pokušavamo pomoći i trudimo se imati dijalog sa svima. Imamo suradnju i sa svim direktorima škola, ne gledamo tko je iz koje stranke, jer nam je najvažnije samo da se organizira nastava na mađarskom jeziku.

Ankica Perge Karačić, slikarica i likovna pedagoginja iz Iserlohna

Od mode do galerija

Životni put vodio ju je od rodne Indije, preko Iloka i Šida, do njemačkog Iserlohna. Radila je kao modna dizajnerica i likovna pedagoginja, a prepoznata je i po svojem slikarskom radu

Likovna umjetnica i pedagoginja, poznata po angažmanu u hrvatskoj dijaspori, **Ankica Perge Karačić** podrijetlom je iz ovih krajeva. Rođena je 1951. godine u Indiji gdje je završila osnovnu školu. Od rane mladosti pokazuje sklonost za crtanjem i likovnim oblikovanjem, što je usmjerava u daljnjem školovanju: srednju školu za primijenjenu umjetnost (smjer za tekstil) i Likovnu pedagošku akademiju završava u Novom Sadu.

Modni svijet

Nakon diplomiranja radi kao modna kreatorka od 1972. do 1982. godine.

»Prvo smo živjeli u Iloku, ali smo prešli u Šid jer smo tamo dobili stan. Suprug **Ante** zaposlio se u poduzeću *Hempro*.

Radila sam kao modna dizajnerica u ITEX-u u Iloku a kasnije u *Fruškoj gori* u Šidu. Bila sam uspješna kao dizajnerica, radila sam i za vukovarski VUTEX, a krajem 70-ih imala sam samostalnu reviju na *Jesen-skim sajmu mode* u Beogradu, što sam postigla zahvaljujući natječaju u tada poznatom časopisu *Nada*«, prisjeća se Ankica.

Nakon mode prelazi u prosvjetu.

Do 1991. radi u nastavi kao likovna pedagoginja, u Osnovnoj školi *Srem-ski front* u Šidu. I tu je ostavila značajan trag, radeći s učenicima koji su osvajali brojne nagrade na likovnim natječajima.

Kao najveće priznanje iz tog dijela karijere ističe nagradu ULUPUDS-a za likovnu pedagoginju na 28. *Oktobarskom salonu* u Beogradu. Bilo je to 1991. godine.

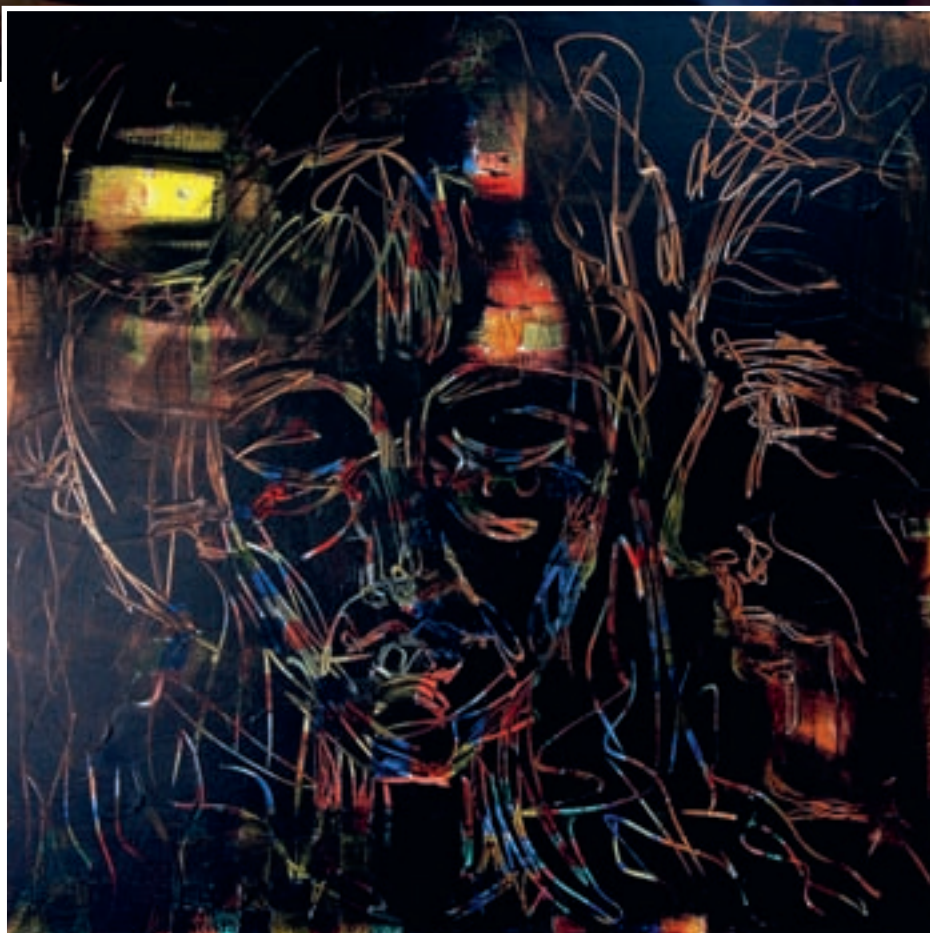

Odlazak u Njemačku

Međutim, devedesete godine donijele su političku krizu i raspad SFRJ, a osjećajući se nesigurno kao Hrvati u Srijemu, Karačići sele u Njemačku, u Iserlohn, gdje su od ranije već živjeli Ankićini roditelji. Uslijedio je nimalo lak period integracije u tamošnje društvo, učenja njemačkog jezika... No, naša se sugovornica uspjela vratiti struci; upošljava se kao voditeljica tečaja i umjetničkih radionica za djecu i odrasle. Radila je i s djecom tamošnjih Hrvata u okviru Hrvatske katoličke misije. Iako je u mirovini, i danas drži takve tečajeve. U Njemačkoj ima i status slobodne umjetnice.

»Uspjela sam naći posao u struci kao likovna pedagoginja. Veliko je zadovoljstvo kada vaši učenici postignu neki uspjeh, to je zadovoljstvo i za vas kao pedagoga. Pripremam učenike i za umjetničke škole i oni mi kažu da su im kod upisa rekli kako se vidi da ih je učio netko tko nije sa Zapada, već s Istoka«, kaže ona.

Likovno stvaralaštvo

Kao likovna umjetnica, preciznije slikarica, Ankica Karačić najpoznatija je po portretima. Kako kaže, puno ih je napravila i gotovo sve rasprodala. Također, voli slikati i mrtvu prirodu, kao i vodu koja je podsjeća na Dunav i zavičaj. Radi i cikluse slika poput ciklusa s klaunovima ili ciklusa *Moj životni put* u kojem se bavila različitim životnim izazovima i emocionalnim stanjima.

»U početku sam slikala na svili, a ciklus akvarela s motivom klauna učinio me je prepoznatom u likovnim krugovima u Njemačkoj«, priča ona.

Bliske su joj gotovo sve slikarske tehnike – akril, olovka za crtež, ulje, manje poznata tehnika »mokro na mokro«... Ipak, ističe kako je u radu često slijedila zahtjeve tržišta, budući da živjeti od umjetnosti nije lako. Izlagati je počela još dok je živjela u SFRJ, na izložbama u Šidu i Srijemskoj Mitrovici. Prezentaciju svojega rada nastavila je i radeći u Njemačkoj. Samostalno je izlagala u Iloku, Zagrebu, Lünen, Osijeku, Dubrovniku, Vugrovcu, na Šolti... Njezina djela vidjeli su ljubitelji likovne umjetnosti u mnogim zemljama Europe, te u Južnoj Koreji (čak šest puta), Argentini, Čileu, Nepal i Kini. Sudjelovala je u nekoliko samostalnih projekata u Hrvatskoj, Njemačkoj, Švicarskoj i Južnoj Koreji. Članica je udruženja likovnih umjetnika BBK Dortmund, ali i udruga *Arttotal* Zadar, DIN a4 Malaga, *EL-kordy* Beč, 21ICAA Seoul, HLU *CroArt* Subotica. Za svjetski festival umjetnosti 21 ICAA Seoul imenovana je ravnateljicom, odnosno izbornicom za hrvatske umjetnike. Skupa sa suprugom Antom, diplomiranim ekonomistom i također likovnim umjetnikom, organizira likovni natječaj za djecu Hrvata iz cijeloga svijeta.

»Do sad smo imali 25.000 radova iz trideset zemalja svijeta. Sudjelovala su i djeca iz Srbije. Ove godine pristiglo nam je oko 1.200 radova«, kaže ona.

Veza sa zavičajem

Kako smo na početku teksta naveli, Ankica Perge Karačić poznata je u hrvatskoj dijaspori. O tome govori i podatak kako je 2020. bila jednom od dobitnica nagrade *Utjecajna hrvatska žena* koju dodjeljuje *Croatian Women's Network/Mreža hrvatskih žena*.

Ankica i Ante rado sa sjevera svraćaju u ove krajeve. U Iloku imaju kuću, a rado posjećuju i vojvođanski kraj, gdje sudjeluju na kolonijama u organizaciji hrvatskih udruga. Oboje su članovi udruge *Croart* sa sjedištem u Subotici, od 2015. godine. Među ostalim, dvije Ankičine slike s motivima bunjevačke nošnje nalaze se u Hrvatskom domu – Matici u Subotici. Ankica ima i malo rodbine u Vojvodini, a, kako kaže, njezina rodna Indija dosta se izmijenila:

»Indija se dosta izmijenila, naša kuća je još tamo u Lastinoj ulici. Inače, naša obitelj s tatine strane bili su poznati obučari«.

Smatra kako umjetnik nikad ne ide u mirovinu, što i potvrđuje svojim radom. A unatoč tim angažmanima, rado nađe vremena i za obitelj, svoje dvoje djece i sedmero unučadi, koji svi žive u Njemačkoj.

D. B. P. / Foto: privatna arhiva

ZG

Kombinacija ova dva slova, napose kada je riječ o registracijskim oznakama, već odavno s ove strane Dunava kod jednog dijela ljudi budi negativne osjećaje koji, u ovisnosti o prilikama, znaju prerasti i u konkretna djela, također negativna. Toliko negativna koliko i s druge strane Dunava izaziva kombinacija slova BG na automobilima ovdašnjih vozača (sjetimo se samo Europskog prvenstva u rukometu 2012. i epizode u Novome Sadu kada su zbog tih registracijskih oznaka na vozilima stradali njihovi vlasnici ili pak bušenja guma i oštećivanja automobila ovdašnjih turista u Dalmaciji).

Ukoliko zbor građana ubuduće dobije kraticu – poput MZ za mjesnu zajednicu, SO za skupštinu općine i slično – ZG će kod dijela ovdašnje javnosti (uglavnom vjernika Božanskog i njegove sekte) dobiti dodatnu dozu otvorenog animoziteta, kakvog već sada imamo priliku čuti iz usta nositelja vlasti u tehičkom mandatu (**Bratislav Gašić** u Kruševcu, primjerice), ali i od samog Nesmjernjivog. Kako im do sada nije pala na pamet ova kratica, ili ju namjerno prešutkuju, zbor građana sve češće pokušavaju izjednačiti s profašističkim pokretom Zbor **Dimitrija Ljotića**, čiji su članovi bili aktivni sudionici masakra u Kragujevcu i drugim gradovima Srbije tijekom Drugog svjetskog rata, pri tomu svjesno ne spominjući da pojam zbora građana postoji i u aktualnom Zakonu o lokalnoj samoupravi (čl. 67. i 69.) i u statutima gradova i općina.

Tako je, primjerice, pojam zbora građana (u daljem tekstu ZG) definiran i u Statutu Grada Subotice od članka 76. do 80., gdje se precizno navodi tko ga i pod kojim uvjetima može sazvati. Začepimo li malo uši kako bismo utišali kakofoniju vlasti o Ljotićevcima, fašističko-boljševičkim hordama, anarhistima i drugim oblicima antisrpskih rušitelja države, sjetit ćemo se da je ZG u Subotici već odavno živ, ne samo u gradskom Statutu nego i u praksi. Tako je već spomenuti Bratislav Gašić, kao ministar policije, u srpnju 2023. na ZG u MZ Makova sedmica umirivao građane zbog učestale pucnjave u obračunima razbojničkih migrantskih grupa u obližnjoj šumi. ZG je, da se prisjetimo, održan i u MZ Prozivka u veljači 2016. zbog (visokih) računa za grijanje, baš kao što je iste godine u istom mjesecu bio slučaj i u MZ Bajnat zbog komunalnih problema različitih vrsta i na kom su zbog toga bili prisutni i različiti predstavnici različitih javnih (komunalnih) poduzeća. ZG je u našoj bližjoj prošlosti

održavan i u drugim MZ, ali s obzirom na prostor nema mjesta za spominjanje straha stanovnika Verušića zbog planova izgradnje Regionalnog deponija pod prozorima njihovih salaša ili pak ogorčenosti Tavankučana zbog eksploatacije pijeska na Čikeriji.

Zašto onda ZG sada toliko iritira nositelje vlasti? Ako ćemo pravo, ni ranije se oni nisu utrkiivali da se suoče s razjarenim građanima nego su, kada su god to mogli, viši dužnosnici slali one na nižim položajima da guraju ruku u vatru i kasnije im prepričavaju što su čuli i doživjeli. Jer, ZG je, kako mu i kratica implicira, nešto negativno i služi kao posljednja faza neposrednog, a demokratskog, suočavanja vlasti i građana na suprotstavljenim stranama. Ako je izoliran, ZG je još i »light« (božepomozi) varijanta

nezadovoljstva građana koja se obično gasi prisustvom i »razumijevanjem« predstavnika vlasti uz malo slatkih riječi i obećanja prethodno provučenih kroz medenu uzicu. Ali, ovi ZG-ovi koji se tek najavljuju diljem države, pa tako i našega grada, govore o nečemu posve drugom.

Nedjeljno potpisivanje građana kod Hipodroma koji žele ZG i u svojoj MZ govore prije svega o općem nezadovoljstvu, za sada nedefiniranom, jer je predbilježba za prisustvom u njemu još u tijeku. A osim nezadovoljstva, želja da ZG dođe i u njihovu MZ govori i o tome koliko su opali povjerenje i autoritet u »osnovne ćelije vlasti« (samim tim i u samu vlast) za koje su u slučaju Subotice već odavno, možda i čitavih dvije godine unazad, trebali biti raspisani izbori. A nisu.

I tko zna što nam budući ZG u 37 subotičkih MZ može donijeti! Već i sama pomisao na brda komunalnih problema u gradu i oko njega diže kosu na

glavi (tko ju ima) nadležnima u lokalnoj samoupravi. Kako je, međutim, poznata istinitost izreke o sto ljudi i isto toliko čudi, tko može garantirati da ZG neće lokalnoj samoupravi ispostaviti zahtjeve u vidu sjednice na kojoj će biti formirana anketna komisija koja će se baviti zakonitošću gradnje u zaštićenoj ili nezaštićenoj jezgri grada, a ona druga ispitivanjem porijekla imovine čelnih ljudi grada i njihove svite. A može li itko garantirati da neki ZG neće inicirati i promjenu Statuta da se izbor za gradonačelnika ubuduće odvija kao i ranije – na neposrednim izborima?

Z. R.

Desetljeće i pol u medijima na hrvatskom

»Cijela ova priča je zapravo navezana na jezik, u ovom slučaju naš materinski hrvatski i na kulturu. To su dvije stvari veoma bitne za sve nas i mi to zato i radimo. Bogatstvo našeg jezika je ono što mi zapravo čuvamo i što širimo«, ističe subotički novinar Siniša Jurić

Na medijskoj sceni vojvođanskih Hrvata mnogima je poznato ime **Siniše Jurića** iz Subotice koji se u posljednjih 30 godina svog medijskog rada oporao u svim vidovima novinarstva – pisanom, radijskom i televizijskom. U informiranju na hrvatskom jeziku aktivan je u posljednjih 15 godina, a trenutno je autor i voditelj radijske emisije na trećem programu Radio Novog Sada.

Od pisanih do elektroničkih medija

Kada je u pitanju angažman u medijima na hrvatskom jeziku, Siniša je prvo jedno kraće vrijeme radio kao povremeni dopisnik našeg tjednika za koji je pisao tekstove o računalima, a surađivao je i sa subotičkom Udrugom hrvatske mladeži *Krov*, gdje je također slao priče na spomenutu temu. Godine 2008. zapošljava se u Uredništvo na hrvatskom jeziku Radio Subotice gdje je radio do njezine privatizacije.

»Dolaskom u ovo uredništvo promijenila mi se dinamika rada, budući da je u pitanju bila dnevna emisija koja je zahtijevala maksimalni angažman, a nerijetko je to znao biti i cijeli dan kada su bila neka poslijepodnevna ili večernja događanja. Trebalo se mnogo više angažirati, u početku je to bio pritisak, bilo je malo teško ali vremenom sam se navikao. Budući da je redakcija brojčano bila mala, nije postojalo striktno područje koje sam pratio, iako se može reći da mi je težište bilo na političkim temama iz zajednice. Jedno vrijeme imali smo i kvalitetnu i sadržajem bogatu internetsku stranicu koju je pokrenula tadašnja glavna i odgovorna urednica **Ljiljana Dulić**, pa je i tu bilo dosta posla jer smo sve priloge morali obraditi u smislu pretipkavanja izjava i oblikovanja teksta. Praktično, kao da smo pisali i za novine, a bilo je tu i drugih sadržaja s kojima smo popunjavali naš sajt. Također, za razliku od većine kolega iz redakcija na srpskom odnosno mađarskom jeziku, u Uredništvu na hrvatskom svi smo bili obučeni za montiranje svojih priloga, pa smo tako bili potpuno neovisni od tehničara jer smo znali rukovati i miksetom i sami smo se i snimali. To jeste bio dodatni posao, ali i olakšavajuća okolnost jer nismo ni od koga zavisili i svoje smo priloge pravili kad i kako smo željeli«, navodi Siniša.

U listopadu 2015. Radio Subotica je privatizirana i većina uposlenih ostala je bez posla, no Siniša je znao da želi nastaviti svoj novinarski put.

»Veliki broj novinara tada je završio na ulici i morali smo se za dalje snaći tko je kako znao i umio. Budući da

sam želio nastaviti svoj novinarski put, od ožujka 2016. angažirao sam se u hrvatskoj redakciji Radio-televiziji Vojvodine gdje sam, bez stalnog angažmana odnosno po ugovoru, radio sedam godina. Uglavnom, imao sam već nekog televizijskog iskustva, jer sam se prije rada na Radio Subotici bavio televizijom, ali ne izvještavanjem već u nekom kreativnom smislu. Tako da sam kao novinar, za Dnevnik na hrvatskom jeziku i snimao i montirao priloge i pisao tekstove. Na taj način je radio i sada radi kolega **Josip Stantić** i mi smo tada bili jedini tzv. video-novinari. Televizija je također dnevni medij, ali ovdje se uvijek moglo imati malo zadržke. Mogla se napraviti priča dan-dva pa i sedam dana prije. S druge strane, malo je vremena na raspolaganju jer od desetominutnog dnevnika, negdje pola ode na priloge koji se ne tiču hrvatske manjinske zajednice. Znači, nama ostaje svega pet do sedam minuta da se televizijski prikazemo. No, tu su i dvije polusatne emisije na hrvatskom. Sada sam manje angažiran na RTV-u i uskačem samo kad je kolega Stantić na godišnjem ili kad ima više događanja u zajednici. Također, imam potpisan ugovor i s vašim tjednikom i otvoren sam za suradnju», kaže Siniša Jurić.

Radijska emisija na hrvatskom

Radijsku emisiju na trećem programu Radio Novog Sada svojedobno je pokrenuo glazbenik i kulturni djelatnik, pokojni **Petar Pifat** iz Petrovaradina da bi je nakon nekog vremena Siniša Jurić preuzeo, odnosno nastavio s njezinim uređivanjem i vođenjem. U pitanju su dvije polusatne emisije koje idu dva puta tjedno – utorkom i subotom, oba dana od 14,15 do 14,45, a mogu se poslušati i putem interneta.

O njezinom sadržaju Siniša kaže:

»Veći dio emisije čiji sam autor, voditelj i montažer, zauzima glazba (koju također ja biram), a u ostalom se emitira prilog s temom iz hrvatske zajednice. Uglavnom su to neki težišni događaji poput aktualnog upisa u hrvatske odjele, potom *Dužijance*, pa neka događanja u Novom Sadu, Petrovaradinu. On traje najčešće do tri minute, a ako je duži, razdvojim ga na dva do četiri dijela s glazbom između. Ne fokusiram se toliko na događanja, odnosno na informativni dio jer dok to ne bude na radiju svima je poznato budući da je već objavljeno u drugim medijima (TV, društvene mreže). Priloge montiram i sklopim doma pa ih šaljem na Radio NS putem interneta. Volio bih ovu priču što radim proširiti (u okviru RTV-a) i na društvene mreže kako bih s informacijama bio što aktualniji, ali na tu temu još treba razgovarati«.

Siniša Jurić ima iskustvo rada u svim medijima – radio, televizija, novine, no, kako ističe, najviše mu se sviđa televizija.

»Pisanje je važno i u tome je zapravo srž novinarskog zanata, iako me pisani mediji nikad nisu posebno privlačili, a i njihovo vrijeme polako prolazi. Elektronički mediji su sve prisutniji i lakše dostupni, ali ne mogu prenijeti toliko informacija kao pisani. Svi su oni podjednako važni, a zbog aktualnosti bih istaknuo društvene mreže. Osobno, najviše mi se sviđa televizija jer može najkompletnije prikazati cijelu priču – zvukom, slikom i tekstom, a slika je veoma važna jer se nešto jednostavno ne može opisati riječima. Cijela ova priča je zapravo navezana na jezik, u ovom slučaju naš materinski hrvatski i na kulturu. To su dvije stvari veoma bitne za sve nas i mi to zato i radimo. Bogatstvo našeg jezika je ono što mi zapravo čuvamo i što širimo«, ističe na koncu subotički novinar Siniša Jurić.

I. Petrekanić Sić

Politehnička škola Subotica

Digitalni stroj iz prekograničnog projekta

Zahvaljujući prekograničnom programu između Srbije i Hrvatske, srednja Politehnička škola iz Subotice dobila je novi, digitalni tiskarski stroj koji će koristiti učenici koji se obrazuju u području grafičarstva. Vrijednost stroja je oko 3,5 milijuna dinara.

Stroj je osiguran putem projekta »Digitalna suradnja, oplemenimo škole fotografijama i muzikom« gdje je subotičkoj školi partner Gimnazija *Antun Gustav Matoš* iz Đakova. Projekt ima za cilj jačanje suradnje dvije škole kroz upisnu politiku i edukaciju.

Nastavnica stručnih predmeta **Sanja Horak** kaže kako novi stroj omogućava učenicima da budu u tijeku sa suvremenim trendovima u grafičarstvu kao i da stječući nova znanja i vještine bivaju konkurentniji na tržištu rada.

Prekogranični projekt financiran je iz programa Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU Hrvatske.

U Politehničkoj školi nastava se izvodi i na hrvatskom jeziku što je toj ustanovi osiguralo sudjelovanje u prekograničnom programu s Hrvatskom. Kada je riječ o nastavi na hrvatskom, učenicima će za iduću školsku godinu biti ponuđen obrazovni profil tehničar fotografije.

D. B. P.

Tomislav Livaja, umjetnik i pedagog

Folklor je vječita inspiracija

»Bilo da se radi o pjevanju, sviranju, slikanju ili čak stand-upu, ne može se ne vidjeti utjecaj folklor i ruralnog načina života. Čak i živim tako: u zemljanoj kući i imam vrt«, kaže naš sugovornik

Našeg sugovornika teško je predstaviti sa samo jednom ili dvije titule, budući da njegov rad obuhvaća različita polja djelovanja. Ukratko, **Tomislav Livaja** je multimedijalni umjetnik i profesor u vinkovačkoj gimnaziji. Rođen je 1989. godine u Vinkovcima, a trenutačno živi u Sarvašu kod Osijeka. Umjetničku akademiju završio je u Osijeku 2013. godine, te je postao i magistar edukacije likovne kulture. Bavi se i glazbom, a trenutno preuređuje dvije seoske kuće s namjerom da ih pretvori u turističko-edukativne centre.

Na pitanje što on smatra glavnim područjem svog rada, Livaja odgovara kako je folklorna umjetnost i dalje ono što ga progoni i potiče na stvaranje.

»Bilo da se radi o pjevanju, sviranju, slikanju ili čak stand-upu, ne može se ne vidjeti utjecaj folklor i ruralnog načina života. Čak i živim tako: u zemljanoj kući i imam vrt. Zapravo su sve umjetnosti kojima se bavim način da prezentiram folklore, na ovaj ili onaj način, što prije nisam tako doživljavao«, kaže naš sugovornik.

Preodijevanje u babu

Jedna od njegovih kreacija – *Babaseka*, bila je odskočna daska kojom je privukao pozornost šire javnosti, a vremenom je prerasla u pravi brend. Njegov rad privukao je pozornost i Turističke zajednice Osječko-baranjske županije. Kroz humor, umjetnost, performans i suvenire *Babaseka* se bavi i očuvanjem baštine, ali na jedan nov način.

»Baš prije neki dan je bilo četiri godine otkako se rodila ideja o *Babaseki*. Radio sam ilustracije za jednu knjigu narodnih pripovjedaka koja je također bila folklorno orijentirana i onda sam počeo raditi i ilustracije s babama i to je jednostavno bio početak. Može se reći da je *Babaseka* sada jedan brand koji nudi suvenire, nastupe i neku vrstu predstave i da je dobar most između suvremenog i tradicionalnog te između starih i mladih. *Babaseka* također koristi neke nove kanale očuvanja baštine koja nije nužno folklor, ples i nošnja, nego i neki drugi oblici izražavanja koji do sada nisu bili toliko zastupljeni u očuvanju baštine. Mislim da se folklorna baština na Balkanu pomalo romantičarski, pomalo nostalgично pokušava prenositi ali su metode zastarjele, te zato to mladi odbacuju. Vjerujem da mnoga društva ni sama ne znaju zašto rade to što rade, a ne vjerujem da oni ne vole folklor ili baštinu, nego jedno-

stavno pristupaju na jedan način koji u suvremenom društvu više ne funkcionira«, istaknuo je.

Za svoje preodijevanje u babu kaže kako je u pitanju jedan neočekivani moment koji se dogodio prije tri godine kada se tako maskirao za potrebe maskenbala.

»Tada sam, na nagovor kolege **Mislava Lešića**, iste godine za *Reart festival*, gdje sam imao štand i prodavao suvenire, došao odjeven kao baba i to je bio veliki iskorak i dobra priča u smislu marketinga. Gotovo uvijek suvenire na festivalima prodajem odjeven u babu. To je prepoznala i Turistička zajednica Osječko-baranjske županije te sam počeo nastupati kao maskota za razne manifestacije, a dvaput i u prezentiranju županije u Poljskoj i Njemačkoj. Kako smatram da dobro pjevam i sviram, tu su se otvorila vrata da se show samo produbi i tako se izrodila ideja o stand-upu. Ne mogu reći da je moj nastup klasični stand-up jer uključuje i sviranje i pjevanje, te nije u potpunosti u tom duhu, ali volim se nazivati stand-up komičarem. Ujedno mislim da je to potpuno novo područje za mene i tu se još uvijek tražim, a shvatio sam da je najbolje improvizirati jer negdje u dubini sebe i jesam baba pa ne moram puno glumiti. Nastupao sam po mnogim selima diljem Slavonije i interesantne su reakcije publike. Trenutno kao *Babaseka* imam Instagram i Facebook stranicu, a uskoro mislim napraviti i online shop. Isto tako, otvorio sam obrt *Stara fela* kako bih mogao prodavati i raditi u skladu sa zakonom. Stoga, najjednostavnije je *Babaseku* naći na društvenim mrežama«, kaže Livaja.

Budući da pored umjetnosti i dalje predaje u srednjoj školi, upitali smo kako djeca reagiraju kada vide njegov rad.

»Djeca su upoznata s tim da sviram gajde i da sam aktivan folklorista te da se povremeno oblačim u babu. Njima je to sve zanimljivo i vjerujem da to dodatno oplemenjuje nastavu. Meni je rad s djecom generalno dobar i volim predavati, premda je obrazovni sustav podosta manjkav i ima dosta prostora za neka poboljšanja, ali to je nešto što je izvan domene mog djelokruga«, govori sugovornik.

Novi šokački umjetnici

Već spomenuti Mislav Lešić (čije radove možete pronaći pod njegovim imenom **Lord Čardak**) zajedno s Livajom pripada jednom novom valu hrvatskih umjetnika koji dobar dio svoje inspiracije crpe iz folklor i šokačke kulture.

»Da, Mislav i ja smo možda među jedinim mlađim vizualnim umjetnicima koji ilustrativno pristupamo folkloru na jedan nov način. Ima mnogo umjetnika koji folkloru i zavičaju pristupaju iz neke naive i romantizma, no nas dvojica smo se okrenuli nekim novim formama, svaki na svoj način i nekako mi je super što postojimo obojica i da svaki na svoj način crpi inspiraciju iz folklorne baštine: on iz seoske arhitekture, folkloru i županjske Posavine, ja iz baba i humora. Narodna umjetnost je za mene predivna. Predstavlja sumu znanja nekog naroda koji je ponajprije vizualno needuciran čime je vrijednost tih umotvorina još veća. Može se reći da u folklornoj umjetnosti, bilo da pričamo o glazbi, tekstu ili pjesmi, nalazim tu neku kontroliranu surovost života gdje se umjetnost koristi kao socijalni jezik te je suživljena s težačkim životom puka. To osjetim u svim folklornim umjetnostima te s tim rezoniram, a na kraju pokušavam na te situacije gledati kroz neku vrstu vedrog duha i komedije«, kaže naš sugovornik.

Livaja se također bavi i glazbom. Trenutačno u Hrvatskoj postoji nekoliko mladih glazbenih sastava koji kombiniraju tambure sa suvremenim glazbenim žanrovima. Jedan takav sastav vodi upravo Lešić (*Ukleti dukat*), a posljednje izdanje alternativne tamburaške glazbe je izašlo prošlog mjeseca – u pitanju je album *Nužno zlo* slavonskog sastava *Mito Matija & Lopovi* na kom gostuje i Livaja kao *Babaseka*.

»Što se tiče suradnje s Matijom (**Matija Ćutić**), njega sam upravo i upoznao na tom istom *Reartu* kada sam s Lešićem izlagao i tu smo se počeli i družiti te sam skužio da i on ima slične interese (glazbene i vokalne) kao ja, s tim da nije zalazio u folklor. Nedugo nakon toga su on i bend dolazili kod mene kući te smo se tu družili i svirali te je tako on ujedno i snimio pjesme *Vozim pijan* te *Dobar dan*. Tu smo počeli razrađivati ideju da se ja kao glazbenik, ali i kao *Babaseka* priključim bendu pa trenutno radimo i na nekim drugim projektima koji su mi interesantni. Zvuk benda i taj spoj mi je neobičan i nov i na to gledam kao na neki eksperiment u kojem želim jedino uživati. Ili se iziviti«, rekao je.

Za sebe govorim da sam gajdaš

Tomislav je poznat i kao gajdaš. Kaže kako još uvijek svira i nastupa, ali puno rjeđe nego prije.

»Priča s gajdama je zapravo čudna. Nisam ih počeo svirati zbog folkloru nego jer sam htio raditi filmsku glazbu s gajdama. A htio sam raditi glazbu za svoje ekranizacije

priča (koje još nisu niti napisane, a kamoli ekranizirane) te sam imao iznimnu želju svirati gajde. U obitelji nitko nije bio svirač. Dakako da su gajde dočekane s velikim čuđenjem, posebice zato što sam gajde kupio 'na slijepo' – tada nisam tako lako mogao doći do dobrih gajdaša i snimaka nego sam imao neku svoju viziju što je to gajdaška glazba. Kasnije ću, svirajući kao ulični svirač, upoznati mnoge druge gajdaše ali i voditelje folkloru i tako ući u folklorni svijet. Danas gajde ne sviram samo za folklor, iako ih sad i ondje rijetko sviram, nego više za svoju dušu. Iako sviram i

druge instrumente, uvijek za sebe govorim da sam gajdaš. Uvijek mi je neobično to što je drugim ljudima to ezoterično da sam gajdaš, a ja i moja obitelj to sad smatramo kao da sviram gitaru«, istaknuo je sugovornik.

Iza sebe ima jedno solo izdanje pod nazivom *Made in Sarvaš: Music of Eastern Croatia* na kom Livaja svira gajde, frulu, dvojnicu, samicu... Pjesme koje su obuhvaćene na tom izdanju pripadaju prostoru Slavonije, Baranje, Srijema i Bačke.

»**Antol Apostol** je inače jedan ruski programer koji je napravio hvale vrijedan posao što je išao diljem Europe i snimao autohtone grupe i folklorne soliste. Njemu me je predložio upravo Matija te su njih dvojica jednoga dana došli kod mene kući i mi smo to snimali u dnevnom boravku. Moram reći da nisam shvaćao ozbiljnost tog projekta i snimanja te sam se uvelike zezao na snimanju, a ujedno sam bio i bolestan. Poslije korone imam određenih problema s impostacijom glasa, ali sam za taj album gledao izvesti što bolje mogu. Ujedno se i čuje da to nije nešto navježbano i da je moglo tehnički biti bolje, no Antol je rekao da se njemu baš sviđa ovako 'nesavršeno' jer uistinu prenosi sam doživljaj tog dana kada smo to snimali. Cilj je bio snimiti sve instrumente koje sviram, pa je interesantno za čuti to na jednom mjestu«, kaže on.

Novi život u starim kućama

Ono što trenutno najviše okupira našeg sugovornika je preuređenje dvije seoske kuće u turističko-edukativne svrhe. Vjeruje kako će to biti i kruna njegovog rada.

»Ponajprije će to biti kuća u Duboševici u Baranji. Postoji nešto što nazivam 'dislokacijom stvaranja', a to je kada umjetnik gubi energiju jer nema adekvatan prostor za adekvatnu umjetnost. Upravo to da sam kupio zemljanu kuću i da u njoj imam atelje te tu ugošćujem glazbenike, snimatelje i umjetnike, poništava taj negativan efekt dislokacije. Priča s kućama je poduža, ali ću je pokušati skratiti: posjedujem stan u Osijeku u kojem sam živio pet godina. Čim je karantena covida-19 prošla, imao sam samostalnu izložbu u *Šokačkoj kući* u Topolju (selu pored

Duboševice). Tada sam saznao da se ova moja kuća prodaje za iznimno mali novac i kada sam došao vidjeti kuću – bila je to ljubav na prvi pogled. Tipična paorska, seoska kuća s trijemom (gonkom), a ujedno i dobro očuvana jer je imala iznimno visoke temelje i lijepo dvorište. Ispočetka sam dolazio u kuću i radio na njoj – većinom su to radovi po dvorištu. No, tada se 'dogodila' kuća Geidl u Sarvašu. Godine 2022. objavljen je oglas da se kuća Geidl prodaje, također za ne tako velike novce. Cijelu sam godinu proveo u kalkuliranju kako ću kupiti kuću i moram reći da to nije kuća već kasarna (kako je rekao jedan moj kolega). Tako sam kupio kuću Geidl i počeo je pripremati za život, no ubzo ću shvatiti da kuće traže roba i da ne mogu voditi tri nekretnine. Stoga sam morao malo zapostaviti kuću u Duboševici kako bih se posvetio kući u Sarvašu. Radi se također o zemljanoj švapskoj kući koju je napravio osječki sudac **Johann Geidl** te je to bilo pravo gospodarstvo. Kuća je napravljena tako da se iz nje ne treba izlaziti – ima svoj bunar, podrum, pušnicu, magazin, tavan, čardak, vrt, voćnjak, a nekoć je imala i štalu, svinjce. Ujedno je tu i golema veranda te ajnfort kojeg zatvara golema kapija od 16

kvadrata. Kuća je nakon progona Nijemaca bila zamijenila dva srpska vlasnika što ju je spasilo u Domovinskom ratu te je gotovo netaknuta preživjela stradanja (dok je kuća Šnur – od susjeda, sravljena sa zemljom a isto je bila impozantno zdanje)«, govori Livaja.

Kaže kako se u ovom trenutku bavi sređivanjem soba i kako još uvijek živi na gradilištu.

»Kuća *Geidl* zbog svoje veličine bi komotno mogla biti hostel. Stari vlasnik **Mato Puhanić** htio je od nje napraviti starački dom, ali ga je u tom projektu zaustavila smrt. Kuću je podijelio na četiri stana, a moram mu i zahvaliti jer je upravo on, bravar, napravio jako puno posla na očuvanju samog zdanja. Ideja jest da će kuća u Duboševici postati kamp-kuća za odmor gdje će se održavati kampovi, edukacije i projekti. Trenutno imam neke investitore, ali novac čak nije problem koliko moja trenutna raspršenost te sam odlučio taj projekt ostaviti po strani dok malo ne napravim reda u drugoj kući. Također, imao sam mnogo faza u životu (faza slikanja, faza uličnog sviranja), a ovo je trenutno faza kuća jer gotovo sva moja kreativna energija odlazi na kuće«, kaže on.

Naš sugovornik je primijetio kako je i u Srbiji slična situacija sa starinskim kućama koje često zjape prazne po selima, ali ističe kako je potrebno mnogo vremena i rada da bi se njihova funkcionalnost obnovila.

»Kao i u Vojvodini, ove kuće propadaju. Naime, malo je kuća ovog tipa i starosti a da su u donekle dobrom stanju. Velika većina njih je bure bez dna te često imaju fatalne manjkavosti, kao što je vlaga ili drugi problemi, no, one, ako su dobro građene i preživjele su 120 godina, preživjet će još toliko jer se radi o kućama od organskih materijala kojeg je lako nabaviti, te su ujedno i ručni rad, pa su čvrste i dugovječne. Ono što ne trpe jest nemar. Ove kuće traže jako puno predanosti i rada, a mnogo ljudi nemaju luksuz vremena a ni novca. Moja je sreća što mnogo stvari znam raditi sam i radim sam, jer da sam za sve davao novac majstorima (kojih nema), ovaj bi projekt bio čistište«, govori sugovornik.

Što se tiče planova, Tomislav Livaja kaže kako će se definitivno u dogledno vrijeme baviti svojim kućama, ali i da nema nedoumice kako će uvijek biti oko folkloru koji mu je neprisutan izvor inspiracije.

»Ideja jest u skoro vrijeme osnažiti vlastiti obrt te reducirati obaveze u školama. Imam planove objaviti još dvije knjige te se i dalje baviti umjetnošću. Da, sve navedeno traži puno energije i mnogo puta dolazi do zasićenja, ali kad zastanem i promislim, uvijek mislim; sve je to dobro i ne smijem se žaliti. Često, kada doživim 'burnout' zbog mnogih obaveza jednostavno si kažem ja sam gospodar svega toga i ja ću reći kad je dosta. I vjerujem da ću, kada mi to sve dosadi, tako i postupiti. Trenutno imam snage i volje baviti se time i povremeno pojedine aktivnosti zanemarujem, ali sve to čini jednu smislenu cjelinu koja se sporo ali sigurno gradi. Sumnjam da ću se ikada prestati baviti folklorom i vjerujem da ću do smrti imati neke prste što se folkloru tiče. To je ono u što sam siguran«, kaže sugovornik.

Ivan Benčik

Završen kviz subotičke knjižnice – *Čitam i skitam*

Brojne nagrade za male čitatelje

Gradska knjižnica Subotica organizirala je 2. travnja svečanost i javno izvlačenje nagrada u povodu završetka kviza za poticanje čitanja *Čitam i skitam*. Ovim kvizom, koji se održava 17. put, obilježava se i Međunarodni dan knjige za djecu. Za sudionike kviza pripremljeno je oko 260 nagrada zahvaljujući brojnim sponzorima (među kojima je i NIU *Hrvatska riječ* iz Subotice), a nagrada predviđena za prvo mjesto je, kao i prošle godine, bicikl. Na kviz je stiglo 1200 ispunjenih upitnika učenika iz Subotice i okoline.

Gradska knjižnica ove godine obilježava 135 godina postojanja, te su povodom ovog jubileja djeca čitala djela književnika koji su kroz povijest posjetili subotičku knjižnicu. Djeca koja pohađaju niže razrede osnovne škole na hrvatskom jeziku čitali su **Željku Horvat Vukelja**, a viši razredi **Hrvoja Kovačevića**.

»Naš kviz postoji već 17. godinu, dakle sljedeće godine ćemo biti punoljetni. Za kviz se daleko čuje, ali ne samo za njega već i

za našu Gradsku knjižnicu, tako da su s nama danas gosti iz Istre, iz Gradske knjižnice Pazin koji su došli vidjeti kako radimo i ovaj naš kviz i druge programe«, rekla je knjižničarska savjetnica iz Gradske knjižnice **Bernadica Ivanković**.

I. B.

Antun Sorgg u projektu suradnje

HKU *Antun Sorgg* iz Vajske sudjeluje u projektu »Upoznajemo se da bismo se više poštovali«, koji se realizira iz natječaja Kabineta ministra bez portfelja zaduženog za pomirenje, regionalnu suradnju i društvenu stabilnost. U ovom projektu sudjeluju četiri udruge s teritorija općine Bač.

U subotu, 29. ožujka, u Selenči je kao dio ovog projekta održana radionica »Oblačenje slovačke mlade«. Članovi HKU-a *Antun Sorgg* imali su prilike vidjeti tradicionalno oblačenje slovačke mlade, odlazak iz roditeljske kuće i doček mlade u kući mladoženje.

»Danas oblačimo mladu, nevjestu, a mladi će nam pokazati kako je to nekada bilo kroz pjesmu i ples; kako je mlada odlazila iz svoga doma i kako su je dočekivali u novom domu«, kazao je **Jozef Gašparovski** iz Selenče.

Prva radionica u okviru ovoga projekta bila je u Vajskoj, kada je prikazan tradicionalni svinjokolj. Posljednja radionica bit će održana u Novom Selu, gdje će domaćin biti Udruženje *Dunav*.

A. Š.

Regenerativna poljoprivreda kroz prizmu mladog poljoprivrednika

»Nismo naslijedili zemljište od naših pradjedova, već smo ga pozajmili od naših potomaka«

U ovoj tehnologiji postoji filozofija koja se vodi time kako zdravo zemljište daje zdrave biljke, zdrave biljke daju zdrave životinje, što u konačnici utječe i na zdravlje čovjeka. Regenerativna poljoprivreda je skup agrotehničkih mjera i tehnologija gdje uz pomoć fotosinteze i prirodnih procesa u zemljištu gledamo kako na što racionalniji način proizvoditi hranu

Ivan Sudarević je poljoprivredni proizvođač iz okolice Subotice koji se odlučio raditi koncept regenerativne poljoprivrede. Trenutačno je i student Poljoprivrednog fakulteta u Novom Sadu na master studijama u području fitomedicine. Na put ka regenerativnoj poljoprivredi on i njegov otac krenuli su spontano prije desetak godina kada su zbog nedostatka radne snage i potrebe za povećanjem učinkovitosti počeli koristiti alternativne tehnologije obrade zemljišta koje bi im pomogle u unaprjeđenju proizvodnje. Ivan kaže kako bazična definicija regenerativne poljoprivrede jest poljoprivredna proizvodnja gdje je fokus u obnavljanju i regeneraciji zemljišta zato što je ono osnovni resurs u poljoprivrednoj proizvodnji jer od zemljišta kreće sve.

»U ovoj tehnologiji postoji filozofija koja se vodi time kako zdravo zemljište daje zdrave biljke, zdrave biljke daju zdrave životinje, što u konačnici utječe i na zdravlje čovjeka. Regenerativna poljoprivreda je skup agrotehničkih mjera i tehnologija gdje uz pomoć fotosinteze i prirodnih procesa u zemljištu gledamo kako na što racionalniji način proizvoditi hranu. U ovoj tehnologiji su se kroz godine iskristalizirali neki principi kojima se treba voditi i uz njih se ova tehnologija može primjenjivati bilo gdje u svijetu. Prvi princip je što više smanjiti obradu zemljišta kako bi se na kraju primjenjivala tehnologija bez obrade, takozvani no-till. Drugi princip jest povećanje biodiverziteta, tj. biološke raznolikosti jer u suštini želimo imitirati prirodu, u njoj ne postoji jednoličnost. Cilj nam je imati što duže živi korijen u zemljištu tijekom godine, što u klasičnoj poljoprivredi nije slučaj. Pokrov na zemljištu je u vidu živog ili mrtvog biljnog pokrivača, nigdje u prirodi nema golu zemlju. Integriramo i životinje u cijeli sustav, tu mislimo i na divljač, ptice itd. Način na koji smo koncipirali proizvodnju na našem gazdinstvu jest postupno ukidanje obrade i sada primjenjujemo no-till. Trudimo se imati što širi plodored i striktnu plodosmjenu što znači na jednoj parceli svake godine gajimo drugu kulturu. U suštini mijenjamo biljne kulture jer je to jako koristan alat u borbi pro-

tiv bolesti, korova i štetnih insekata. Gajimo uljanu repicu i suncokret, kukuruz i strne usjeve poput pšenice i ječma. Između svakog, recimo, glavnog usjeva nastojimo gajiti pokrovni usjev, dakle pratimo koncept održavanja živog korijena u zemljištu. Pokrovni usjevi su osnovni alat u regenerativnoj poljoprivredi. Njima dobivamo to što putem fotosinteze sekvenciramo ugljik čime biljka proizvodi šećere koje upumpava u zemljište. Na taj način ugljik iz atmosfere skladištimo u zemljištu što je *win-win* situacija jer imamo problem s ugljičnim plinovima u atmosferi, a imamo nedostatak ugljika u zemljištu zbog manjka organske tvari. Zbog toga se trudimo da takozvana ugljična pumpa radi cijele godine i kada imamo glavni usjev koji prodajemo, a i kasnije pokrovni usjev«, rekao je Ivan Sudarević.

Proces proizvodnje

U nastavku razgovora Ivan nam otkriva kako izgleda cjelokupni proces proizvodnje usjeva na njihovom gazdinstvu. Kada skinu gajeni usjev, odmah zasijavaju pokrovni usjev. Uvijek koriste kulturne biljne vrste kao što je jari ovas, jari grašak, stočni bob, facelija, slačica i dajkon rotkve.

»One se gaje u smjesi, a pritom su i samoizmrzavajuće, dakle kada nastupi zima one same izmrznu. Poslije toga ulazimo samo sa sijačicom i sijemo naš sljedeći glavni usjev. Pokrovni usjevi imaju funkciju obrade zemljišta svojim korjenovim sustavom i izlučevinama, a oko tog korijena postoji i neka mikrobiološka aktivnost. U proljeće nakon pokrovnog usjeva ulazimo u stanje zemljišta koje je posve pitomo i pogodno za sjetvu bilo koje kulture. Prošle godine uspjeli smo izbaciti sva oruđa koja se koriste za mehaničku obradu zemljišta iz uporabe. Cijeli koncept ovakve obrade zemljišta zasniva se na uporabi sijačice, prskalice i kombajna. Regenerativna poljoprivreda ne mora ujedno biti i organska poljoprivreda. Radimo zaštitu bilja po potrebi kako vremenski uvjeti nalažu. Vremenom bi se trebala kroz ovakav sustav stvoriti otpornost, jer u zdravijem zemljištu biljke su zdravije i postoji manja potreba za intervencijama. U našem slučaju bolesti koje izazivaju fitopatogene gljive su se smanjile. Što se tiče kukaca, teško je reducirati njihov broj jer su nam posjedi usitnjeni, kukci su uglavnom migratorni, a one koji su ispod zemlje uspjeli smo reducirati. Glede herbicida, situacija je identična kao i u klasičnoj proizvodnji, ali se trudimo drugim načinima reducirati uporabu aktivne tvari«, govori nam Ivan Sudarević.

Što se tiče mineralnih gnojiva, kaže kako je situacija kod njih drugačija. Više su se okrenuli organskim gnojivima poput peletiranog pilećeg stajnjaka i drugih organomineralnih gnojiva. Glede osnovne gnojidbe potpuno su ukinuli mineralna gnojiva i prebacili na alternativna rješenja, a što se tiče dušičnih gnojiva, njih i dalje koriste ali u manjoj mjeri. Trenutačno eksperimentiraju s tehnologijama uporabe korisnih bakterija koje fiksiraju dušik.

»Što se tiče dušika, u tim pokrovnim usjevima gajimo leguminoze. To su biljne vrste koje ostvaruju simbiozu s

bakterijama koje imaju mogućnost fiksiranja dušika iz atmosfere. Imamo 78 % dušika u zraku, totalni je nonsens skupo plaćati dušična gnojiva, a sve nam je dostupno u prirodi. Radili smo i mjerenja, pokrovni usjev koji se zasniva u ljetu i stoji na parceli do proljeća može fiksirati između 70 i 80 kilograma čistog dušika po hektaru, što je pozamašan iznos ukoliko se preračuna u gnojivo. Stajnjak se na našim parcelama koristi posljednjih pedeset godina, dok se nismo bavili ovakvim načinom poljoprivrede, humus smo održavali na istoj razini, a sada na tim parcelama gdje primjenjujemo stajnjak puno brže dolazi do regeneracije zemljišta aktiviranjem mikrobiologije. Trudimo se kompostirati stajnjak, a ne koristiti svježi jer može imati negativnih efekata. Iako ne kompostiramo u cijelosti, već dobivamo bolje rezultate. Cilj nam je dobiti gnojivo s višom vrijednosti od samog stajnjaka i s manjom količinom postignuti isti efekt. Srećom, otac je još davno počeo prakticirati analize zemljišta i sada imamo na nekim parcelama dosta dugu povijest mjerenja kvalitete zemljišta. Kada smo krenuli s ovom tehnologijom, u teoriji se čita kako je moguće podići razinu humusa, a sada nakon pet godina ponovno smo radili analizu i vidimo kako smo uspjeli podići humus za 0,1 % godišnje, što je za mene ohrabrujući podatak. Vidimo pozitivne promjene, živi svijet u zemljištu nam je aktivniji, imamo puno više kišnih glista, struktura zemljišta je poboljšana, kada padaju plavne kiše zemljište mnogo bolje upija jer je poroznije. Samim tim skladištenje vode u zemljištu mnogo je bolje što se pokaže u ljetnim mjesecima kada biljke crpe rezerve vlage u sušnim uvjetima. Treba znati kako nismo naslijedili zemljište od naših pradjedova, već smo ga posudili od naših potomaka, moramo voditi više računa o zemljištu jer je ono zaista osnovni resurs u poljoprivredi«, ističe Ivan Sudarević.

Prinosi

Najveća nedoumica ostalih poljoprivrednika vezano za regenerativnu poljoprivredu jesu prinosi. Ivan Sudarević nam kaže kako ne može reći da se prinos povećao, ali nije se ni smanjio u odnosu na period klasične obrade. Uz puno manje troškova dolaze do istih prinosa.

»Mi smo u tom periodu tranzicije bili pet godina, nije uvijek bilo idealno, pravili smo greške, ali vremenom smo naučili kako ih ispraviti. Gazdinstvo smo koje ne teži maksimalizaciji prinosa, više smo orijentirani ka manjim troškovima, a u standardnim prinosima možemo ostvariti i zadovoljavajući profit. Na kraju imamo isti rezultat s manje rada. Ova tehnologija zahtijeva manje konjskih snaga, manje je radnih sati, jedan čovjek može više uraditi, a imamo i manju potrošnju goriva. Po hektaru na godišnjoj razini trošimo od 30 do 38 litara, što je drastična redukcija od nekih 40 % do 60 %. Problem je što edukacija poljoprivrednika kreće od kompanija koje prodaju svoje proizvode, njima nije interes veći profit poljoprivrednika. Zaista trebamo razmišljati kao proizvođači više o onome što nosi budućnost i kako se prilagoditi klimatskim uvjetima dok ne bude kasno«, zaključuje Ivan Sudarević.

Ivan Ušumović

GODINE
NOVOG
PREPORODA

STANISLAV

P R E P E K

(ŠID, 16. IV. 1900. – PETROVARADIN, 13. II. 1982.)

Program obilježavanja

125. obljetnica rođenja skladatelja,
orguljaša, zborovođe, književnika i knjižničara

16. travnja 2025.

Posjet grobu u 16:45
Novomajursko groblje u **Petrovaradinu**
Sveta misa u 18 sati
crkva Imena Marijina u **Novom Sadu**
Sv. Misu predvodi mons. Josip Ivešić,
generalni vikar Srijemske biskupije

24. travnja 2025.

Svečana akademija u 19:30 sati
crkva Imena Marijina u **Novom Sadu**

24. svibnja 2025.

Svečana akademija u 19 sati
KPD „Đura Kiš“ u **Šidu**

Potpoma:

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske

organizator:

ZAVOD ZA KULTURU
VOJVODANSKIH HRVATA

suorganizatori:

Rad Šrama i Bare u Novoj prisutnosti

ZAGREB – Dr. sc. **Zlatko Šram** iz Hrvatskog centra za društvena istraživanja i izv. prof. dr. sc. **Mario Bara** s Odjela za sociologiju Hrvatskog katoličkog sveučilišta objavili su izvorni znanstveni rad pod nazivom *Empirijska provjera dvoprocesne kognitivno-motivacijske teorije društvenih predrasuda na uzorku hrvatske nacionalne manjine u Vojvodini (Srbija)* u najnovijem broju časopisa *Nova prisutnost*. Rad je dostupan za čitanje i na internetu na platformi: hrcak.srce.hr. Časopis za intelektualna i duhovna pitanja *Nova prisutnost* je pluridisciplinarni znanstveni časopis Kršćanskog akademskog kruga sa sjedištem u Zagrebu.

Stipanova princeza u Starim Mikanovcima

STARI MIKANOVCI – Dramski odjel HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice gostovao je sa svojom novom predstavom *Stipanova princeza* na 1. *Putujućim susretima teatar* u Hrvatskoj, odnosno u Starim Mikanovcima. Autor teksta i redatelj predstave je **Marjan Kiš**.

Prema ocjeni povjerenstva, glumci večeri bili su **Snežana Vračarić** u ulozi Šejle Pašete i **Darko Berati** u ulozi Stipana. Publika koja je glasovala predstavu je ocijenila ocjenom 4,8.

Organizator Susreta je Kulturni centar Vinkovci, a predstave su igrane u šest mjesta Vukovarsko-srijemske županije. Inače, *Stipanova princeza* ranije je igrana u Hercegovcu, a subotička premijera bit će 27. travnja.

Predstavljanje knjige *Ivša* u šandorskoj župi

SUBOTICA – U dvorani župe Marija Majka Crkve u Subotici večeras (petak, 4. travnja) će biti održano predstavljanje knjige *Ivša* autora **Ivana Tumbasa**. Početak je u 19 sati.

Kolokvij o materijalnoj baštini u Starčevu

STARČEVO – Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata organizira 74. znanstveni kolokvij na temu »Materijalna kulturna baština Hrvata u Srbiji« s posebnim osvrtom na Banat, koji će biti održan u srijedu, 9. travnja, u dvorani župe svetog Mauricija u Starčevu (Matije Gupca 1), s početkom u 18 sati. Kolokvij se organizira u suradnji s Udrugom banatskih Hrvata – podružnica Starčevo. Predavač je stručni suradnik u Zavodu **Branimir Kopilović**, povjesničar umjetnosti.

Uskrsna izložba u Tavankutu

TAVANKUT – Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame i HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta priređuju u okviru svog korizmenog programa Uskrsnu izložbu koja će biti otvorena idućeg petka, 11. travnja, u Galeriji Prve kolonije naive u tehnici slame. Otvorenje je u 18 sati.

Korizmeni program u organizaciji dviju udruga započeo je uskrsnom radionicom koja je okupila učenike iz mjesne OŠ *Matija Gubec*. Slamarke su djeci pokazale kako se pisanice ukrašavaju slamom.

Uskrsna izložba u Subotici

SUBOTICA – Slamarski odjel HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta i likovni odjel HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice organiziraju Uskrsnu izložbu. Svečano otvorenje bit će u ponedjeljak, 14. travnja, u predvorju Gradske kuće, u 18 sati. Izložba će se moći pogledati do 16. travnja.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, Služba za zaštitu okoliša i održivi razvoj, temeljem članaka 12. i 23. Zakona o integriranom sprječavanju i kontroli onečišćavanja okoliša (*Službeni glasnik RS*, broj 135/04, 25/15 i 109/21), objavljuje:

OBAVIJEST

o izrađenom nacrtu integrirane dozvole

Obavještavamo zainteresiranu javnost da je nadležno tijelo lokalne samouprave izradilo nacrt integrirane dozvole za operatera AD »IMLEK« Padinska skela – Beograd, za rad cjelokupnog postrojenja i obavljanje aktivnosti prerade mlijeka i proizvodnje sireva proizvodnog objekta u Subotici, Ulica Tolminska br. 10, na katastarskim parcelama broj 36153/1 i 36153/17 K. O. Donji Grad, Subotica.

Uvid u izrađeni nacrt integrirane dozvole može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj, Gradska kuća, soba 130, Trg slobode 1, Subotica, svakog radnog dana od 10 do 14 sati, kao i na internetskoj stranici Grada Subotice na adresi www.subotica.ls.gov.rs/cat_doc/zastita-zivotne-sredine.

Pozivamo zainteresiranu javnost da u roku od 15 dana od dana objavljivanja ove obavijesti dostavi mišljenje o izrađenom nacrtu osobno ili poštom na adresu nadležnog tijela ili elektroničkom poštom na adresu: zivotnasredina@subotica.ls.gov.rs.

Nela Horvat, slikarica iz Subotice

Priče u batik na svili

Naša sugovornica već tri i pol desetljeća stvara u drevnoj indonežanskoj batik tehnici, a njezine slike vidjela je publika u različitim zemljama svijeta

Nela Horvat iz Subotice slikarstvom se bavi od rane mladosti, a posljednjih 35 godina stvara u neobičnoj i zahtjevnoj tehnici – batik na svili. Po toj tehnici je i najzapaženija; članica je međunarodne udruge *Batik Guild UK* a njezine slike, od kojih su neke i nagrađivane, vidjela je publika u različitim zemljama svijeta.

Neobična tehnika

Nela Horvat (djevojački **Brkić**) rođena je 1956. u Sarajevu. Djetinjstvo i mladost provela je u tom gradu, a dijelom i u Šibeniku. U Subotici je od 1978. kada je došla na studij ekonomije, tu se udala i ostala živjeti i raditi. Radni vijek provela je u banci, kao financijska revizorica, a danas je u mirovini.

»Slikarstvom se bavim od rane mladosti, a od 1990. godine intenzivno slikanjem na svili. Na svili slikam u mno-

gim tehnikama, ali mi je najdraža tehnika batik kojoj sam se u potpunosti posvetila. Tehniku batik učila sam u privatnoj umjetničkoj školi *Dušan Mišković* u Beogradu u klasi profesorice **Jadranke Kostić**. Kasnije sam usavršavanje nastavila tijekom boravka u Australiji, u Melbourneu. Tijekom dugogodišnjeg rada izgradila sam vlastiti rukopis u tehnici batik koji je postao prepoznatljiv i kao takav priznat u svijetu. Inače, u mojoj obitelji bilo je onih koji su se bavili arhitekturom, vjerojatno je to linija koju sam ja nastavila«, priča Nela.

Podrijetlom iz Indonezije, batik (od riječi *tik* koja znači mrlja ili točka) drevna je tehnika ručnog oslikavanja tkanine (pamuk, svila...) vrućim voskom. Slika se specijalnom *tjanting* olovkom od bakra. Inače, UNESCO je batik 2000. uvrstio na listu svjetske kulturne baštine.

»Kod batika, umjetnik mora biti dobar crtač. Potrebno je biti brz i spretan, jer se vrući vosak mora u vrlo kratkom vremenu nanijeti na svilu, prije no što se ohladi.

Svako nanošenje boje na svilu mora biti pokriveno voskom. Kada vosak uđe na svilu, više nema ispravaka. To je velika avantura. Materijal za ovu tehniku nekada sam nabavljala u inozemstvu, danas se može nabaviti i kod nas«, kaže Horvat.

Motivi i izložbe

Motivi na Nelinoj svili su različiti – od arhitekture, pejzaža, mrtve prirode do apstrakcija... Slika u ciklusima i vjerojatno najpoznatiji ciklus su joj *Priče u kamenu*, koji čini pedesetak slika, gdje se bavila kamenitim motivima

u različitim gradovima (Šibenik, Mostar, Dubrovnik, Beograd, Prag, Petrovaradin...). Ističe i ciklus *Impresije* s motivima iz daleke Australije, *Ruinirane vrijednosti* gdje je oslikavala stare znamenite zgrade te *Iskonske priče* s apstraktnim ostvarenjima. Trenutačno radi na ciklusu ornamenta sakralne umjetnosti. Kako su 2024. i 2025. godina proglašene međunarodnom godinom batika u svijetu, na poziv *Batik Guilda* iz Londona Nela radi na zajedničkom projektu »Od monologa do dijaloga« s umjetnicom batika iz Moskve. Te slike bit će izložene 25. svibnja na izložbi u Muzeju tekstila u Londonu.

Do sada je imala petnaest samostalnih izložbi (Subotica, Beograd, Novi Sad, Donji Milanovac, Srbobran...) i sudjelovala na oko 300 skupnih žiriranih izložbi u zemlji i inozemstvu (Italija, Austrija Mađarska, Rumunjska, Bel-

gija, Australija, Engleska, Rusija te zemlje okruženja). S još dvoje umjetnika, na poziv talijanske asocijacije *Tant-Art*, sudjelovala je na izložbi koja je trajala godinu dana i prikazana je u više gradova Italije (završna izložba bila je u Monaku). Prošle je godine sudjelovala na Jesenskom festivalu umjetnosti u Beču izlažući na skupnoj izložbi s još 28 umjetnika iz svijeta.

Također, sudionica je brojnih likovnih kolonija i simpozija. Osim *Batik Guilda*, članica je udruga *Artcentar* iz Beograda, HLU-a *CroArt* iz Subotice te počasna članica KUD-a *Dragutin Domjanić* iz Zagreba. Za svoj likovni rad dobila je više nagrada u zemlji i inozemstvu (Mađarska, Belgija, Rusija, Australija, Hrvatska). Neke od njih su: dvije Grand Prix nagrade *Đorđe Andrejević Kun* u Beogradu, dvije prve nagrade za slikarstvo na Sremskokarlovčkom likovnom salonu, *Golden Paintbrush II Habotai* u Belgiji, Grand Prix *Batik in heart* u Moskvi, prva nagrada *Žene biraju* u Beogradu.

Edukacija drugih

Nela svoju likovnu vještinu rado prenosi drugima. Tako je volonterski držala radionice u svrhu radne terapije za korisnike Gerontološkog doma i Škole za obrazovanje djece sa smetnjama u razvoju *Dr. Svetomir Bojanin* u Subotici. U Beogradu i Subotici priredila je i humanitarne modne revije haljina koje je oslikala upravo u tehnici batik. Drži i radionice batika u sklopu svojih izložbi. Često oslikava i dizajnira druge komade tekstila primijenjene umjetnosti.

Kako kaže, bavljenje slikarstvom donijelo joj je brojna poznanstva i prijateljstva, posebice na kolonijama i edukacijama. Od prije dvije godine predsjednica je HLU-a *Croart* iz Subotice koja organizira i međunarodnu likovnu koloniju *Stipan Šabić* na koju dolaze isključivo akademski umjetnici iz regije.

»Devedesetih godina, kada je vrijeme bilo teško u svakom smislu riječi, slikajući sam pronalazila mir i spokojstvo koje i danas traje. Batik posebno traži mir i koncentraciju, ali ujedno pruža užitak, strast i umjetničku avan-

turu. Kada jednom uđete u svijet svile, voska i boja stvori se neraskidiva veza. Svih ovih godina puno mi je značila podrška supruga i sina koji su imali razumijevanja za moje bavljenje umjetnošću koje ponekad traži dodatno angažiranje«, zaključuje ona.

D. B. P.

Slikovnica Josipe Dević iz Subotice

Put križa – put za različite generacije

Slikovnica *Put križa za najmlađe* Josipe Dević iz Subotice predstavljena je prošloga tjedna, 26. ožujka, u Đakovu, u Spomen-muzeju biskupa Josipa Jurja Strossmayera. Osim autorice, o knjizi je govorila i kustosica Spomen-muzeja Irena Ivkić.

Put križa za najmlađe namijenjen je djeci od tri do deset godina, a ono što ga izdvaja od drugih sličnih izdanja je narativni stil. Naime, u ulozi pripovjedača je sam Isus, dok tekst prate ilustracije **Višnje Mihatov Barić**. Knjiga je objavljena prošle godine, a doživjela je dva izdanja:

prvo u samostalnoj nakladi autorice a drugo od udruge *Hrid* iz Subotice. Ukupno je tiskano 2.000 primjeraka.

»Predstavljanje u Đakovu bilo je lijepo, prisno. Ono što je cijeloj večeri dalo posebnu draž su djeca koje je bilo u publici s kojima je tijekom predstavljanja ostvaren dijalog kroz uloge malih čitatelja i slušatelja. Inače, iako naslov sugerira da je za najmlađe, ova knjiga je naišla na lijep prijam kod publike svih uzrasta, a ima je i u vrtićima, školama, udrugama, domovima za djecu, župama, višečlanim obiteljima«, kaže Josipa Dević.

A kada je u pitanju Đakovo, Dević ističe kako potpisuje tekst i za ovogodišnji Križni put za mlade Đakovačko-osječke nadbiskupije:

»Iz Ureda za pastoral mladih Đakovačko-osječke nadbiskupije početkom godine pozvali su me s prijedlogom

da napišem tekst za ovogodišnji Nadbiskupijski križni put za mlade. Križni put mladih svojevrsno je hodočašće, ove godine održava se 19. put, na relaciji duljine 16 km, a završava svečnim misnim slavljem u Đakovačkoj katedrali. Đakovačko-osječka nadbiskupija za ovu prigodu i nadbiskupijsku arhivu svake godine bira novog autora ili autoricu. Godina 2025. je Jubilejska, Sveta godina, a njezino geslo glasi 'Hodočasnici nade'. Stoga je osnovna zamolba bila da je protkan temom nade, blizak i razumljiv mladima, suptilno ih dotičući razmatranjima u kojima se može pronaći ciljna skupina od 15 do 30 godina. Drago mi je da je tekst zadovoljio te uvjete«.

Tekst je tiskan i distribuiran župama, a spomenuti Križni put, koji inače okuplja oko 2.500 mladih, bit će održan sutra (subota, 5. travnja).

Dević je autorica i knjižice *Križni put za mlade* iz 2012. koji je nastao na radionicama s mladima župe Uskrsnuća Isusova u Subotici. Zbog ozbiljnosti tema koje obrađuje (bolest, ovisnosti, zlostavljanje, gubitak povjerenja...), ovaj Križni put popularan je u tzv. zatvorenim zajednicama poput sigurnih kuća i zajednica za liječene od bolesti

ovisnosti, te molitvenih skupina koje čine roditelji korisnika spomenutih ustanova.

»Nijedan moj tekst na ovu temu nije sličan, iako su tematski povezani. To je ujedno i pokazatelj koliko je Isus na putu križa kao uzor prijemčiv različitim generacijama, od djece do starih, kako je dio života svih nas. Stazom svoga križa pokazuje put svima, ma koliko godina imali i kroz koje teškoće prolazili. On je konstanta, stup, nada«, dodaje ona.

Među ostalim, Dević je poznata i kao autorica tekstova za suvremenu duhovnu glazbu, za što je i više puta nagrađivana, a piše i igrokaze, prigodne tekstove za duhovne obnove, susrete mladih.

D. B. P.

Križni put mladih Subotičke biskupije

Križni put mladih Subotičke biskupije održan je 29. ožujka na župi sv. Josipa Radnika u Đurđinu. Iako je plan bio da mladi pješice idu od Đurđina do Subotičke kalvarije, gdje bi imali završetak pobožnosti, vremenski uvjeti, odnosno kiša, izmijenili su planove mladih. Tako nisu pješačili na ovoj unaprijed dogovorenoj ruti, nego su cijeli program imali u župi u Đurđinu. Dan su započeli svetom misom i molitvom krunice nakon čega je bilo kratko druženje i okrjepa, a potom su imali pobožnost križnoga puta. Tijekom razmatranja molilo se i pjevalo s Gospodinom, odnosno na Njegovom putu do Golgote. Nakon pobožnosti križnoga puta imali su slobodnog vremena koje su iskoristili za druženje, razgovor i bolje međusobno upoznavanje. Svima je bilo žao što nisu imali priliku pješačiti kao inače, ali im je, kako su rekli, drago da su imali prilike skupa se družiti i susresti te i na ovaj način duhovno rasti s Gospodinom.

L. H.

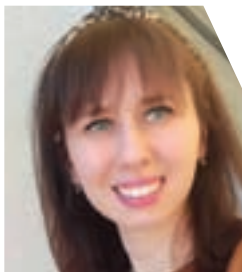
Potpisan sporazum o suradnji

Sporazum o poslovnoj suradnji između Subotičke biskupije i Novinsko izdavačke ustanove *Hrvatska riječ* potpisan je prošlog petka u prostorijama biskupije. Ovim činom potvrđena je dosadašnja, a ujedno osigurana i buduća suradnja među spomenutim akterima. Konkretno, dogovoreno je međusobna razmjena vijesti i fotografija radi objava u tiskanim izdanjima i na društvenim mrežama.

Sporazum su potpisali biskup Subotičke biskupije mons. **Franjo Fazekas** i ravnateljica NIU *Hrvatska riječ* **Karolina Bašić**.

Sastanku je nazočila i predsjednica Odbora za obrazovanje pri Hrvatskom nacionalnom vijeću **Nataša Francuz**, te je osim suradnje bilo riječi i o međusobnoj potpori u sferi informiranja i obrazovanja.

Križni put na Kalvariji

Pobožnost križnoga puta, u godini Jubileja, bit će svake korizmene nedjelje na Subotičkoj kalvariji. Svake nedjelje pobožnost je u 15 sati na hrvatskom jeziku, a u 16 na mađarskom.

Bdjenje za život

Molitvena *Inicijativa 40 dana za život* – korizmena kampanja započela je diljem svijeta i traje do Cvjetnice, 13. travnja.

Tijekom inicijative molit će se za zaštitu nerođenih beba; za prestanak pobačaja; za liječničko osoblje; za sve koji na duši nose rane pobačaja.

Miroljubivo molitveno bdijenje bit će svakog dana od 6 do 9 sati ispred subotičke bolnice.

Korizmene večeri u Somboru

Korizmene večeri u Somboru održavaju se svakog ponedjeljka u korizmi, a ovogodišnja tema je *Plodovi Duha Svetoga*. Na temu *Krotkosti* govorit će se 7. travnja, a predavanje će imati o. **Juraj Marinković**. Posljedni susret bit će 14. travnja tijekom kojega će na temu *Uzdružljivosti* govoriti o. **Franjo Podgorelec**. Susrete organizira Duhovni centar o. Gerarda, a održavaju se u dvorani HUN »St. Herhard« u Somboru, s početkom u 19.30 sati.

Križni put mladih Srijemske biskupije

Križni put za mlade na području Srijemske biskupije bit će održan sutra (subota, 5. travnja) u svetištu Gospe Snježne na Tekijama. Okupljanje je u 14.30 sati, a početak je predviđen za 15 sati. Nakon završetka pobožnosti bit će slavljena sveta misa, a potom je najavljeno druženje i kateheza u pastoralnom centru Tekija.

Bog daje odgovore

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Čovjek u sebi nosi težnju za otokrivljanjem smisla, težnju za srećom i ljubavlju. Ponekad cijeli život potroši u potrazi za istinama koje mu otkrivaju tajnu njegova postojanja. S druge strane, bježi od smrti, ne želi ostarjeti, jer starenje dovodi do svršetka ovoga života, a to čovjeka užasava. Taj strah od smrti dolazi od mnoštva pitanja na koja on sam ne može pronaći odgovore. I u svim tim potragama za odgovorima koji su čovjeku skriveni, u potrazi za smislom koja se ponekad čini uzaludnom, ljudi se oslanjaju na svoje ili sposobnosti nekih drugih ljudi, koji nude privid odgovora, privid sigurnosti i privremena rješenja. A kao da što više zna i ima, čovjek upada u veći besmisao, obuzet većim strahovima i tjeskobama, dok su istovremeno crkve prazne, a kršćanstvo u modernom svijetu nepopularno i sve češće odbačeno kao zastarjelo.

No, može li ostarjeti istina, može li biti nepotrebna poruka ljubavi koju nam daje Evanđelje? Kako može biti nepopularno spasenje? U Bogu se kriju odgovori na sva pitanja koja tište modernog čovjeka, ali ih on ne nalazi, jer ne traži Boga. U Bogu je mir, u njemu je spasenje. Zato, kada čovječanstvo počne tražiti Boga, pronaći će ga. Tada neće biti toliko nesretnih, uplašanih i tjeskobnih. Pavao je to shvatio u prvom susretu s Kristom, te je život posvetio tome da i drugi, poučeni njegovim iskustvom, potraže Krista, zažele susresti ga, jer će im taj susret promijeniti život.

Sve osim Boga je gubitak

Pavao Filipljanina piše: »Sve gubitkom smatram zbog onoga najizvrsnijeg, zbog spoznanja Isusa Krista, Gospodina mogega, radi kojega sve izgubih i otpadom smatram: da Krista steknem« (Fil 3,8). Pavla jedan susret s Kristom, onaj na putu u Damask, potpuno preobražava. On shvaća da je sve u ovom svijetu

ništavno bez Boga i vjere. Zato i njegov život prestaje biti isti. Gubitak je činiti bilo što drugo, osim težiti k Bogu, svako znanje je prazno bez spoznaje Boga, koji nas usmjerava onom istinskom znanju da je pravi život tek nakon ovog i da nas tamo može odvesti jedino njegova milost. Pavao je radi Gospodina odbacio sve što je do tada bio, a bio je ugledan Židov. Sada, dok u korizmi težimo mijenjati se i odricati se za Krista, zapitajmo se jesmo li i mi spremni odbaciti sve radi Gospodina. Ne onako nešto simbolično poput slatkiša, kave ili cigara, ne tek na neko vrijeme, samo do Uskrsa, nego odbaciti staroga sebe, trajno, da bismo pronašli Gospodina i bili s njim. Što su drugo učinili apostoli kada ih je Isus pozvao da idu za njim, nego odbacili sve i odazvali se. Tko uistinu susretne Krista ne ostaje isti, mijenja se, ne može ne krenuti za njim i posvjedočiti svojom promjenom da je Bog onaj koji daje smisao svemu, koji odgovara na sva čovjekova pitanja i donosi mir.

Program obraćenja

Pavao je »zahvaćen od Krista«, kao i svi grješnici o kojima govore evanđelja. Zahvaćenost je novost života, pridizanje čovjeka iz gliba grijeha, izlazak iz mraka zabluda i vraćanje k onome koji ima riječi života vječnoga.

»Što je za mnom, zaboravljam, za onim što je preda mnom, prežem, k cilju hitim, k nagradi višnjeg poziva Božjeg u Kristu Isusu« (Fil 3, 13b-14). Ove Pavlove riječi program su njegovog obraćenog života, a trebaju biti i našeg. Dokle god želimo izmaknuti Božjem pozivu jer nas priječi nešto, dokle god ne smatramo najvećom nagradom milost Božju, nismo se obratili. Tko sve odbaci da bi Krista našao prestaje biti ogorčen i uplašen, zabrinut za sutra jer smisao i radost imaju svoj izvor u Bogu.

Kapelice – nadgrobni spomenici u grobljima – VI. dio

Posljednje kapele u Bajskom groblju – Kujundžić i Fehér

U crkvenom dijelu Bajskog groblja s lijeve strane od ulaza nalaze se još dvije kapele: kapela Balog – danas kapela Kujundžić – i Vuković kapela – danas kapela Fehér. Obje se nalaze na rubnom dijelu ovoga groblja, nemaju vlastiti prilaz – put, odnosno okružene su drugim grobnicama sa svih strana i u privatnom su vlasništvu.

Kapela Balog, odnosno kapela Kujundžić

Kada je u pitanju kapela Balog, ne može se sa sigurnošću govoriti o godini izgradnje. U pojedinim dokumentima se spominje da je podignuta 1903. godine, dok neki dokumenti ukazuju na to da je dozvola za gradnju tražena 1905., a da je izgrađena 1906. godine. Točne podatke u svom istraživanju ne navodi ni **Dezső Csúszó**. Ono što

se spominje u svim podacima jest da je dokumentacija oko gradnje izgubljena i da je nema u arhivu. Kapela Balog je četverokutne osnove, s četiri manja tornja i šestokutnom kupolom koja je prekrivena limom. Fasada je obložena klinker opekama žuto-crvene boje koja se smjenjuje u dekorativno naizmjeničnom nizu, dok je sokl obložen kamenim blokovima. Kako stoji u pojedinim zapisima, nekada je na vrhu središnje kupole bila postavljena kugla i na njoj križ, kojega danas nema. Na središnjim završecima bočnih tornjića nalazili su se dekorativni metalni šiljci, koji su slomljeni, te se samo nazire mjesto gdje su oni nekada bili postavljeni. Kapela je posvećena Blaženoj Djevici Mariji.

Kao što je već spomenuto, neki podaci govore da je izgradnja kapele pokrenuta 25. siječnja 1905. godine i da su dozvolu za gradnju tražili **György Balogh** i njegova supruga **Zsófia Mészáros**. Projekt je radio **Mátyás Salga**, te su crteži napravljeni u njegovom uredu, a vjeruje se da je ured bio i izvođač radova. Godina izgradnje ostaje upitna, ali ono što svi dokumenti spominju jeste da je oko nje nastao pravni spor zbog bespravnog zauzimanja ulazne ceste koja vodi do kapele, a koji se vukao godinama. Lokalne novine su 1913. godine pisale o provali u kapelici, gdje je navedeno da je nepoznat počinitelj tijekom noći provalio, ali da u kapelici nije nađeno ništa. Naveden pravni spor ponovno je aktualiziran 1916. godine, a kapela ni danas nema svoj prilaz. Na ručno nacrt-

noj karti groblja iz 1934. godine naznačena je kapela Balog na umjetnom brežuljku visine 160 cm, tako do ulaza i danas vodi šest stepenica. Zavod za zaštitu spomenika je 1983. godine naveo kako je kapelica zapuštena, da su ulazna vrata bila otvorena, da više nema križa s kupole. Također, u njihovim podacima, koje navodi Csúszó, devedesetih godina kapelica je dobila nove vlasnike, odnosno prelazi u vlasništvo obitelji **Vece Kujundžića**. Novi vlasnici uredili su kapelicu i njen okoliš, te su postavljene nove mramorne ploče s natpisima onih koji su u nju pokopani i čiji su zemni ostaci preneseni ovdje. Danas je u vlasništvu obitelji Kujundžić, te se koristi isključivo za ukope njihovih nasljednika.

Kapela Vuković, danas kapela Fehér

Kapelu Vuković možemo svrstati među starije kapele. Iako u brojnim dokumentima stoji da je podignuta 1901. godine, po originalnom sačuvanom projektu **Géze Kocke** taj podatak ne mora biti u potpunosti točan. Odnosno, drugi dokumenti navode drugačije godine. Tako se navodi da je srpnja 1901. godine **Márton Vukovits** tražio dopuštenje za gradnju grobne kapele, te je uz to priložio nacrt koji je odobren tek dvije godine kasnije, u rujnu 1903. godine. Navedeni podaci ukazuju da bi neka od spomenutih godina mogla biti točna godina izgradnje. Kapela je sagrađena prema nacrtu na temelju kojeg

je izdana dozvola, a blagoslovljena je tek 1907. godine i posvećena u čast Marije Magdalene. Sagrađena je u neorenesansnom stilu s naglašenim elementima secesije. Četverokutne je osnove sa šestokutnom kupolom. Zidana je klinker opekom s naglašenim rizalitima na bazi postavljenih kontrafora secesijskih profila od umjetnog kamena.

U tadašnjim novinama, odnosno u listu *Neven*, zapisano je kako je preminula **Joca Stipić**, udovica pokojnog Martina Vukovića koja je 25. studenoga 1925. godine pokopana u obiteljsku grobnicu na Bajskom groblju. Prema podacima Zavoda za zaštitu spomenika, iz 1983., kapela je u vlasništvu obitelji Fehér, i to od pedesetih godina prošloga stoljeća, kada je kupljena posredovanjem župe sv. Terezije Avilske. Kapelicu su novi vlasnici obnovili i uredili te su ovdje s lijeve i desne strane od ulaza postavljene nove mramorne ploče s imenima pokopanih, kao i na bočnom zidu s desne strane. Danas je kapelica u privatnom vlasništvu obitelji Fehér i koristi se za ukope članova ove obitelji.

Ž. V.

Korišteni podaci: Povijesni arhiv Subotica, *Ex Pannonia* broj 18, Dezső Csúszó, prof. dr. sc. Géza Czékus, Wikipedia

Nogometaš *Dinama* iz Sonte

Nogometni klub iz Sonte je prema crkvenim knjigama osnovan 1928. godine, kada je izgrađen mlin i održan prvi put grožđe bal. Nogometni klub je tada dobio ime *Slavija*. Nosio je to ime sve do kraja Drugog svjetskog rata. Po oslobođenju zemlje dobio je novo ime, *Dinamo*, koje i danas nosi. Sončani još i danas gorljivo prate i podupiru svoj tim.

Na ovoj fotografiji nije *Dinamo* nego *Željezničar* iz Sarajeva. U gornjem redu drugi nama s desne strane je **Pavle Karajkov Gera** (1923. – 1997.) iz Sonte. Na fotografiji je obojen u crveno. On osobno potvrdio se da obilježi sebe i svoga prijatelja za uspomenu potomcima. Oni su došli iz FK *Radnički* iz Niša kao vrsni igrači da igraju nekoliko utakmica u *Željezničaru*. Fotografija je snimljena 1947. godine.

Pavle je tada služio vojsku u Nišu, a budući da je bio prepoznat kao jako dobar igrač odmah je uključen u *Radnički*. Pavle je još kao dijete obožavao nogomet trčeći za krpenjačama. Čim je malo odrastao, rado je primljen u *Dinamo* u Sonti kao velika buduća nada. Živio je život kao i svi mladići toga vremena u Sonti baveći se zemljoradnjom i uz nju snažeći svoj organizam na veći nivo izdržljivosti. Pješačio je i trčao do njiva gdje je radio, a kasnije kao svoj gazda pustio bi zapregu na poljskim putovima ispred sebe, a on je trčao za zapregom. To je naravno utjecalo na njegovu brzinu i izdržljivost u nogometu.

Seoski život prekinuo je Drugi svjetski rat i okupacija Bačke od Mađarske. Godine 1943. okupacijske snage su u proljeće pokupile nekoliko stotina muškaraca na prisilan rad (munkaše) u Mađarsku, pa poslije na Istočnu frontu u Rusiju (u najvećem broju), Njemačku, Francusku i druge zemlje. Devetnaestogodišnji Pavle bio je otpavljen u Marseilles (Francuska). Tamo nije bilo niti jednog Sončanina. Ispomagao je na jednom poljoprivrednom dobru. Na prisilnom radu ostao je godinu i pol. Po oslobođenju Francuske (kolovoz, 1944.) sudjelovao je u spašavanju preostalog življa i sređivanju i izgradnji porušenog. Pavle je nedugo za tim oslobođen i tako se vratio u svoje selo u zimu 1944.

Poslije oporavka i kratkog momkovanja oženio se djevojkom iz sela. Nastavio je igrati u *Dinamu* kad god se

našlo vremena uz sve obveze. Klub je surađivao s drugim klubovima širom Vojvodine, a putovalo se do mjesta igre traktorima i konjskim zapregama. Godine 1947. dobio je poziv za vojsku (dosluženje vojnog roka) u novoj Jugoslaviji. Vojsku je služio u Nišu. Niš je bio »nogometni« grad. Pavle je bio pozvan u *Radnički*, gdje je na svakoj utakmici opravdavao poziv u tim. Svojom zavodljivom i virtuosnom igrom oduševljavao je tribine u više gradova tadašnje Jugoslavije, pa je tako bio višestruko nagrađivan. Imao je mnogo ponuda poznatih nogometnih klubova kao što su *Radnički*, *Željezničar* i drugih da igra za njih. No, i pored dobre plaće, stana i ostalih privilegija, nakon vojske Pavle se odlučio vratiti u Sontu. Čekala ga je mlada supruga s kćerkicom, čekale su ga njive, konji i kola. Poslijeratno doba tražilo je ratare, radnike i sve one koji mogu zaraditi kruh, a on se samo trebao potruditi i imao je kruh u rukama. Sve ostalo nije garantiralo sigurnost.

Po povratku u Sontu svesrdno se uhvatio zemlje i radio je na njoj sve do kraja života. U *Dinamu* u Sonti Gera (po obiteljskom nadimku) je također nastavio igrati kao obrambeni igrač, centarhalf, broj 5. Igrao je sve do svoje četrdeset i neke godine, a onda je i kao »pasivac« nastavio pomagati klubu svojim savjetima, selekciji, organiziranju prijevoza igrača i slično. Pavlov sin također je nastavio djelo svoga oca, tj. igrao je za *Dinamo* u Sonti. Njegova igra podsjećala je na igru slavnog *Zebeca*, pa su ga Sončani tako i zvali.

R. Silađev

Danas u Subotici Zonska smotra recitatora

Plasirane tri recitatorice na hrvatskom jeziku

Danas se u Subotici, u staroj čitaonici Gradske knjižnice Subotica, održava Zonska smotra recitatora *Pjesniče naroda mog*. Na njoj će kazivati poeziju pobjednici općinskih smotri recitatora iz Subotice, Apatina, Sombora, Bačke Topole, Ade, Sente i Malog Idoša.

Među njima su i tri recitatorice na hrvatskom jeziku koje su, svaka u svojoj kategoriji, na Općinskoj smotri recitatora *Pjesniče naroda mog*, održanoj 26. ožujka, također u subotičkoj Knjižnici, proglašene za najbolje te upućene na narednu razinu natjecanja.

To su:

Magdalena Kujundžić iz Osnovne škole *Matko Vuković* iz Subotice koja je recitala u mlađoj kategoriji (učenici od 1. do 4. razreda osnovne škole)

Emilia Tonković iz Osnovne škole *Ivan Milutinović* iz Subotice koja je recitala u srednjoj kategoriji (učenici od 5. do 8. razreda osnovne škole)

te **Nađa Perović**, predstavnik Katoličkog društva *Ivan Antunović* iz Subotice, koja je recitala u starijoj kategoriji (učenici srednjih škola).

Organizatori obje smotre su Savez umjetničkog stvaralaštva amatera Vojvodine, Grad Subotica i Gradska knjižnica Subotica.

Lijepo je bilo slušati djecu i mlade kako s ljubavlju i emocijama kazuju poeziju na svom materinskom jeziku. Lijepo će biti i danas, jer su se okupili posebni ljubitelji poezije, recitatori.

I današnja smotra bit će održana u natjecateljskoj atmosferi. Najbolji, prema mišljenju prosudbenog povjerenstva, bit će nagrađeni diplomama te pravom sudjelovanja na Pokrajinskoj smotri recitatora *Pjesniče naroda mog* koja će trajati tri dana, od 25. do 27. travnja u Sečnju.

B. I.

Predstavnici OŠ Matija Gubec u Primoštenu

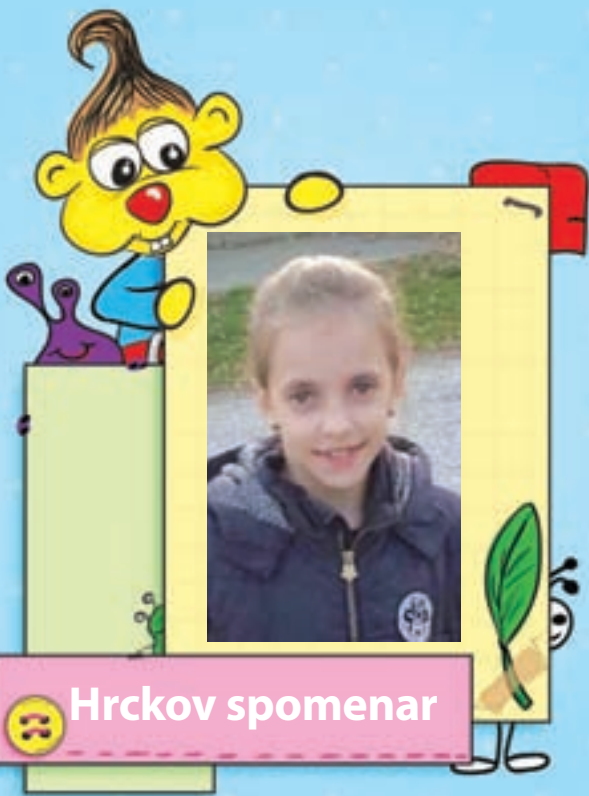
Predstavnica OŠ Matija Gubec iz Tavankuta **Branka Vidaković Milojević**, ravnateljica u mirovini OŠ Matija Gubec iz Gornje Stubice **Sanja Knezić** i nastavnica matematike iz osnovne škole u Mariji Bistrici **Vesna Brlek** posjetile su 21. ožujka

Osnovnu školu *Primošten* u Primoštenu povodom završnice XIX. literarno-likovnog natječaja *Poj riči materinske*. Tom prigodom susreli su se s dugogodišnjim prijateljima i suradnicima iz Cernika, Usore (BiH), kao i iz drugih dijelova Hrvatske.

Uz program je upriličeno druženje u školi, a ravnatelj u mirovini **Nedeljko Marinov** uz dobrodošlicu ukazao je na značaj očuvanja suradnje škola iz različitih okruženja. Sudionici ovog projekta imali su priliku posjetiti tvrđavu Barone, Šibenik i Jurlinove dvore, a obišli su i Muć, gdje su ih dočekali i ugodili članovi DVD-a. Po riječima Branke Vidaković Milojević bilo je ugodno slušati priče početka suradnje čiji su inicijatori bili ravnateljica osnovne škole u Tavankutu **Stanislava Stantić Prčić** i bivši tavankutski župnik vlč. **Franjo Ivanković**.

H. R.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Milana Ivošev**

IDEM U ŠKOLU: OŠ Moša Pijade, Bereg – 2. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: nemam

VOLIM: crtati i bojiti

NE VOLIM: igrati košarku

U SLOBODNO VRIJEME: šetam i čitam

NAJ PREDMET: matematika

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: učiteljica

Too optika

DR. TOOTH

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Tražim simpatičnu i lijepu Hrvaticu za međusobno učenje hrvatskog i mađarskog jezika. Ja sam »mlad« umirovljenik, po nacionalnosti Mađar. Tel.: 061/6566-577.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa navise.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsApp ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25. Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m²
Tel: 063/738-97-85

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunknu, strigansku maramu, tkane ponjave i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

GRAD SUBOTICA GRADSKA UPRAVA TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

U skladu s člankom 45 a. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispravak, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19, 9/20, 52/21 i 62/23)

o g l a š a v a RANI JAVNI UVID POVODOM IZRADE PLANA DETALJNE REGULACIJE CENTRA GRADA SUBOTICE – ZONA II

Odluka o izradi navedenog plana objavljena je u *Službenom listu Grada Subotice*, broj 46/2012.

Rani javni uvid bit će održan u trajanju od 15 dana, od 7. do 23. travnja 2025. godine, radnim danima od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204., a može se pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotica www.subotica.ls.gov.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Tajništvo za građevinarstvo, kao nositelj izrade navedenog plana, organizira rani javni uvid u cilju upoznavanja javnosti s općim ciljevima i svrhom izrade navedenog plana, mogućim rješenjima za razvoj prostornih cjelina, mogućim rješenjima za urbanu obnovu, kao i efektima planiranja.

Pravne i fizičke osobe mogu dostaviti primjedbe i sugestije u pisanoj formi Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 7. do 23. travnja 2025. godine.

Primjedbe i sugestije pravnih i fizičkih osoba koje evidentira nositelj izrade mogu utjecati na planska rješenja.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 8. 4. 2025.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Kao u zatvoru

U egzotičnim okovima

O na izreka iz crtića koja kaže: »Nemoj misliti na torticu« može se primijeniti na mnoge stvari. Kad nešto ne smiješ jesti, baš ti se to posebno jede i misliš samo na tu namirnicu. Kad ne smiješ trčati, jedino što želiš je izaći van i trčati, čak i ako nisi neki ljubitelj trčanja. Kada iz nekog razloga ne smiješ prati kosu, jedina aktivnost bez koje ti je život nezamisliv je upravo pranje kose. Malo pretjerujem, ali važno je prenijeti poantu.

Tako ovih dana, prikovana za krevet jer mi disk opet stvara probleme, a bol mi se širi leđima i spušta niz nogu pa se samo uz lijekove osjećam dobro, maštam o putovanjima. Nema tog kretanja koje mi u ovim okolnostima ne zvuči primamljivo. Dobro je što barem mogu klikati, a vremena za istraživanje imam napretek. Jedino, kao kad si gladan pa gledaš recepte i kulinarske emisije pa glad postane još jača, tako i kod mene – želja za putovanjem samo raste.

Mračna prošlost i turistička sadašnjost

Kad pomislimo na egzotične destinacije, često zamišljamo rajske plaže, tirkizno more i netaknutu prirodu. Međutim, neke od najljepših svjetskih lokacija kriju mračnu prošlost u vidu zatvora koji su nekada služili za izolaciju najopasnijih kriminalaca, političkih zatvorenika i neprijatelja režima. Danas su mnogi od tih zatvora postali popularne turističke atrakcije, pružajući jedinstven uvid u prošlost i sudbine ljudi koji su ih naseljavali.

Otoci zatvora i borbe za slobodu

Jedan od najpoznatijih zatvora na egzotičnim lokacijama je Robben Island, smješten u Atlantskom oceanu, nedaleko od obale Južne Afrike. Ovo je otočje postalo zloglasno kao mjesto gdje je **Nelson Mandela** proveo 18 od svojih 27 godina zatvora tijekom aparthejda. No, Robben Island nije samo zatvor – on je simbol borbe za slobodu i ljudska prava. Danas je pod zaštitom UNESCO-a i otvoren za posjetitelje, koji mogu obići ćelije zatvorenika i slušati priče bivših zatvorenika, koji često rade kao vodiči.

Sljedeća na listi je Azurna obala. Île Sainte-Marguerite, mali otok na ovoj poznatoj obali, skriva priču o jednom od najtajanstvenijih zatvorenika u povijesti – Čovjeku sa željeznom maskom. Tvrđava na ovom otoku služila je kao zatvor u 17. stoljeću, a njezin najslavniji zatvorenik inspirirao je brojne legende i književna djela, uključujući roman **Alexandrea Dumasa**. Danas posjetitelji mogu istraživati tvrđavu i uživati u pogledu na mediteranski krajolik dok otkrivaju tajanstvenu prošlost ovog otoka.

Iako tehnički nije tropska destinacija, Alcatraz, smješten u zaljevu San Francisca, jedno je od najpoznatijih zatvorskih otočja na svijetu. Nekada dom ozloglašanih kriminalaca

poput **Al Caponea**, ovaj je zatvor stekao reputaciju mjesta iz kojeg je bijeg nemoguć. Ipak, priče o pokušajima bijega i misterioznim nestancima zatvorenika i danas fasciniraju turiste. Danas je Alcatraz jedna od najposjećenijih atrakcija u SAD-u, a vođene ture nude posjetiteljima priliku da istraže napuštene ćelije i hodnike obavijene legendama.

I naši susjedi imaju što za ponuditi. Sveti Stefan u Crnoj Gori nekada je bio ribarsko selo koje je tijekom socijalističke Jugoslavije korišteno kao zatvor za političke neistomišljenike. Danas je ovo otočje jedno od najprestižnijih turističkih odredišta u regiji, pretvoreno u luksuzni Aman resort. Nekadašnje tamnice sada su ekskluzivne hotelske sobe, a mjesto koje je nekoć bilo simbol represije postalo je sinonim za luksuz i odmor.

Meksiko za kraj

Islas Marías, nekada ozloglašeni meksički zatvorski arhipelag, 2021. godine transformiran je u centar za očuvanje prirode i kulturni turizam. Ovaj arhipelag, smješten u Tihom oceanu, nekoć je bio jedan od najstrožih zatvora u Latinskoj Americi. Međutim, umjesto da ostane simbol kazne, danas se promovira kao destinacija za ekoturizam, pružajući posjetiteljima priliku da istraže netaknutu prirodu i saznaju više o njegovoj turbulentnoj prošlosti.

Zatvori na egzotičnim lokacijama predstavljaju fascinantnu kombinaciju povijesti, tragedije i transformacije. Danas služe kao podsjetnik na teška vremena, ali i kao simboli nade i promjena. Posjet tim mjestima pruža priliku da zavirimo u prošlost, dok istovremeno uživamo u prirodnim ljepotama koje ih okružuju.

Nemam na popisu želja obilazak bivših zatvora, ali sada kad sam zatvorena na nekoliko dana, pomišljam da ne bi bilo loše da mi soba gleda na Atlantski ocean, Meksiko, Azurnu obalu...

Gorana Koporan

Super Sport Hrvatska nogometna liga ulazi u završnicu

Posljednja četvrtina odlučuje prvaka

Susretima 27. kola 1. HNL okončana je treća prvenstvena dionica (igra se četvero-kružno 9 kola) i elitni razred hrvatskog klupskog nogometa ulazi u finiš posljednje četvrtine. Još jednom će se međusobno susresti svi ligaši, a njihovi okršaji i osvojeni bodovi odlučit će novoga prvaka.

Hajduk iskoristio ukazanu priliku

Tijesnom, ali ipak zasluženom, pobjedom protiv posljednje plasiranog Šibenika (1:0), zahvaljujući velemajstorskom pogotku **Ivana Rakića** iz slobodnog udarca, *Hajduk* je osvojio važna tri boda i osamio se na vrhu prvenstvene ljestvice. Bio je to najbolji i najefektivniji način korištenja subotnjeg kiksa *Rijeke* u Koprivnici (1:2), te se ovakav dar nikako nije smio ispustiti. Unatoč činjenici kako Splitsani i dalje nemaju šampionsku igru, pretjerano se muče s

efikasnošću i potpuno ovise o **Marku Livaji**, sukladno ostalim rezultatima proteklog kola, ostvarili su apsolutni maksimum. I kao vodeći ulaze u prvenstveni finiš.

...a *Dinamo* je propustio

Već spomenuti kiks do ovog kola vodećih Riječana ponudio je i *Dinamo*, objektivno glavnom rivalu *Hajduku* za šampionski naslov (neka ne zamjere navijači momčadi s Rujevice), izvanrednu priliku da se bodovno primaknu vodećem dvojcu. Gostovanje u uvijek neugodnom Varaždinu trebalo je biti formalnost za momčad koja je donedavno igrala Ligu prvaka i za dlaku propustila plasman u eliminacijsku fazu. Ali se negativni nogometni epitet baroknog hrvatskog grada pokazao apsolutno točnim. Dapače, da nije bilo pomalo prestrogog penala dosuđenog penala nad **Brunom Petkovićem** (koji ga je i uspješno realizirao) možda

bi se *modri* doma vratili i bez tog osvojenog boda (1:1). I tako je *Dinamo* ostao na -5 u odnosu na *Hajduk*, odnosno -4 prema *Rijeci*.

Toplo – hladna Rijeka

Reprezentativna stanka je, čini se, najmanje godila do ovog kola vodećoj momčadi *Rijeke*. Nakon velike predstave protiv *Hajduka* (3:0) i bjekstva na dva boda viška, činilo se kako je momčad perspektivnog trenera **Radomira Đalovića** u uzlaznoj putanji prema osvajanju šampionskog pokala. No, bez obzira kako sjajno igraju protiv izravnih rivala *Hajduka* i *Dinama*, *bijeli* s Rujevice imaju mnogo više problema s momčadima koje su bodovno daleko iza njih. Domaći remi protiv »fenjeraša« *Šibenika*, a sada i gostujući poraz protiv *Slavena*, košta ih velikog gubitka planiranih bodova koji bi mogli biti presudni u finišu prvenstvene utrke. A slijedi im neugodno gostovanje kod razigrane *Lokomotive*.

Raspored do kraja prvenstva

HAJDUK – domaći teren (*Lokomotiva, Istra, Dinamo, Rijeka*), gostovanje (*Slaven, Varaždin, Osijek, Gorica, Šibenik*)

RIJEKA – domaći teren (*Varaždin, Osijek, Gorica, Slaven*), gostovanje (*Lokomotiva, Istra, Dinamo, Šibenik, Hajduk*)

DINAMO – domaći teren (*Osijek, Rijeka, Slaven, Varaždin*), gostovanje (*Istra, Šibenik, Gorica, Hajduk, Lokomotiva*)

D. P.

Foto: HINA/ Mario STRMOTIĆ

KOŠARKA

Velika pobjeda Spartaka

Košem u posljednjim trenucima susreta košarkaši *Spartak Office Shoesa* svladali su *Crvenu zvezdu* u Beogradu (78:77) i upisali svoju najveću ligašku pobjedu u klupskoj povijesti. Momčad trenera **Vladimira Jovanovića** odigrala je vrlo zrelo protiv favoriziranog Euroligaša, osobito u samom finišu vrlo izjednačenog susreta u beogradskoj Areni. Ovom iznenađujućom pobjedom Subotičani su izbili na 7. mjesto ligaške tablice s osvojenih 38 bodova i pozitivnim skorom od 13 pobjeda i 12 poraza. Sljedeći susret ABA lige *Spartak* igra u svojoj dvorani u nedjelju, 6. travnja, protiv *Cedevita Olimpije*.

TENIS

Ćorić ponovno u TOP 100

Najbolji hrvatski tenisač današnjice **Borna Ćorić** uspio se vratiti u elitni razred najboljih 100 tenisača svijeta. Neugodna ozljeda uvjetovala je gubljenja brojnih poena i veliki pad na ranking ljestvici, ali je nekoliko osvojenih turnira iz Challenger serije pridonijelo njegovoj trenutačnoj 96. poziciji na ATP ljestvici.

POGLED S TRIBINA

Kraljica slaloma

Punih osamnaest godina je Hrvatska čekala nasljednicu **Janice Kostelić**, jedne od najboljih skijašica svih vremena, i dočekala je!

Svoju odličnu sezonu Svjetskog kupa 2024.-25. najbolja hrvatska skijašica današnjice **Zrinka Ljutić** okrunila je osvajanjem malog Kristalnog globusa u slalomu. Ovaj prestižni naslov donijele su joj, u prvom redu tri osvojene slalomske utrke (Semmering, Kranjska Gora i Corchevel), jednim drugim mjestom (Sestriere) i ukupno 541 osvojenim bodom u ukupnom poretku ove najzahtjevnije tehničke discipline. Istina, sve do posljednjeg trenutka Zrinka i cijela hrvatska ski publika strepjeli su od najbližih rivalki **Liensberger** i **Rost**, ali upravo zbog toga je ukupna pobjeda mnogo više slađa. Osobito ako se ima u vidu kako nova hrvatska ski kraljica ima samo 21 godinu. U ukupnom poretku Svjetskog kupa za ovu sezonu Zrinka Ljutić osvojila je vrijedno 4. mjesto s 816 bodova, dok je pobjednica i ukupno najbolja skijašica sezone **Federica Bri-**

gnone. Dodajmo kako je ovo šesti mali kristalni globus za hrvatsko skijanje, a prijašnji slavodobitnici su Janica Kostelić (2001., 2003., 2006.) i **Ivica Kostelić** (2002. i 2011.). Iskreno vjerujemo kako je ovo tek početak za **Zizi** i da ćemo u budućnosti slaviti još puno njezinih vrhunskih izvedbi u natjecanjima Svjetskog kupa.

D. P.

Foto: EPA/JEAN-CHRISTOPHE BOTT

Umotvorine

- * Osjetila nas varaju, ali razum otkriva istinu.
- * Ništa ne obmanjuje poput očite činjenice.
- * Promjena nastaje kad netko vidi sljedeći korak.

Vicevi, šale...

Žena pita muža:

– Zakaj ti meni nikad ne kupiš cvijeće?

Muž:

– Pa kaj bum ti kupoval? Još si uvijek živa...

– Jučer mi žena pobjegla s mojim najboljim prijateljem Jozom.

– A otkad je tebi Jozo najbolji prijatelj?

– Od jučer!

Aforizmi

* Nemoj sijati u tuđem vrtu, već dobro obrađuj svoj; nemoj željeti biti ono što nisi, već dobro želi biti ono što jesi.

* Ljudi ne napuštaju one koje vole, već one koje su koristili.

* Tuđi život je kao tuđi prozori: čak iako je na prozorskoj dasci cvijeće, to ne znači da je unutra raj.

Vremeplov – iz naše arhive

Vučenje panja, Mala Bosna, 2015.

Didine pripovetke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Gadan kralj

Bio jedan kralj tako gadan da se svako moro nasmijati ko ga je vidio. Ne bi to bilo nikom pravo, a ponajmanje je pravo kralju. Koga uvati da mu se smije što je gadan, taj se više nije nanosio glave, pa da je lipa ko sunce. Svit se i sklanjo, jel se niko ne može uzdržati kad vidi kralja već se mora smijati. Fala na takom smijanju što glavu staje. Svit se sklanjo, al su siroti stražari sradali.

Došo jedared tako na stražu jedan siroma momak, a kralj već tamo. Kako je izašo momku na oči, a ovaj se smije, al zaustavit se ne mož.

– Šta se smiješ? – dreknio kralj i oma isukiva sablju.

Al se momak nije uplašio, nije se manio ni smijanja, već kaže:

– Smijem se, svitla kruno, što ste jako gadni, al se još više smijem što je moj brat još gadniji.

Kralju oma spala ruka.

– Ta jel to moguće da i od mene ima gadniji na svitu?!

– Pa te kako gadniji! Samo da vidite mog brata i Vi bi se smijali.

Kralj se obradovo kad je čuo za tako štogod. Sav je blažen kad se rodio i taki momak nuz kojeg će još i on ispast lip. I dabome, oma će narediti tom momku da dovede brata.

– Oću-oću, samo me puštite kući bar na misec dana, jel sam iz daleka.

Kralj bi oma, al šta mož, već pristane. Momak ode, pa čak u drugo selo i tu se veseli čitav misec. Kako se i ne bi veselio kad je on prvi sa straže izno živu glavu, a još mu kralj dao i novaca za put. Kad prošlo misec dana, momak se počeo češat, jel ne da nije imo brata gadnijeg od kralja već nikakog. Al šta mož već se krene natrag. Iđe on sad pa sve misli i misli, al nikako da štogod pametno izmisli, a od žalosti samo gleda u zemlju.

Kad je već došo blizu kraljevski dvora, najedared vidi u jendeku crknutog magarca. Oma on otira s njegov muve, pa mu isiče žvale i sad ode veselo prid kralja.

– A di ti je brat? – oma na njegov kralj.

– Ta zamislite, svitla kruno, umro baš kad smo se spremili ova-mo. Al ništa zato, da bi se osvidočili da je bio zdravo gadniji od Vas, ja sam Vam dono njegova usta. – kaže momak i bu! prid kralja magarcove žvale.

Kad je kralj samo oči bacio, oma se obradovo i veli:

– E, momče, kad su u tvog brata bila ovaka usta, onda je i bolje što ga nisi dovodio, jel vidim da je taj moro bit od mene i stostruko gadniji. A ja se zavito da ću ga svega izljubit ako je i za dlaku gadniji od mene.

– Vidite, ja ko da sam to ostio – kaže momak. – Još se ja mislio oću i donet mrtvo tilo, al ko velim: ta valjda će dosta bit i usta.

– Juj-juj, – počeo kralj – ta nemoj mi kazati ni di leži da još kako ne bi moro izvršiti zaviti na mrtvom tilu.

Šaljive hrvatske narodne pripovijetke, 1958.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Obrano

Baka Janja poručiva da u subotu pridveče dođemo do nje. Ja odjurio ranije da mi baka Janja za majku izdivani kako se peču jedni starovirski kolači. Pono i pisanku pa zapisivam a baka Janja sve iz glave ko u škule deklemuje. Taman završili, evo stižu. Posmišćale se a baka Janja će: »Čeljadi, kako se vrime minja mene oma u leđi vata. Kako vidim nikad to mene neće ni proć do kraja. Došlo vrime da likovi i vrime određivu kako će mi bit. Evo kako j otoplilo uvatilo mi pa ne mogu ni do sokaka. Zvala sam vas da vas pitam kako ste vi prošli. Znam da imate svašta u bostanu. Jesu l i vaše kajsije i trišnje obrane niki dan? Ta cile zime ni bilo take ladnoće, kako j došlo proliće evo najveće ladnoće i mrazonje. A tako su nam lipo u bostanu kajsije i trišnja procvale. Kasu ladnoća i mraz prošli ja ošla u bostan kad imam šta vidit, kajsije i trišnje pocrnile. Što b rekli obrane. A tako smo se poradovali da će ove godine bit kajsija i trišanja. Naše kajsije ko med. Ne znaš jesu l bolje za jist, za pekmez, dunc jel za rakiju. A dvi trišnje što imamo njima mož naranit svu dicu iz sokaka pa da još ostane i cilom sokaku za dunc. Sade neće bit kajsija i trišanja ni za koštati. Sve obrano«. Svi viču da j i kod nji tako. Strina Evča pregaču namišća, zasukiva se pa će: »Baka Janjo pravo kažete al to ni više ko prija da kad ladnoća i mraz oberu više nemož nabavit. Ta neće proć dugo a u dućanu će mo moć kupit i kajsija i trišanja. Ta danaske svejedno, u dućanu ima šta ti srce poželji a ni sam kajsija i trišanja. Ne triba se jidit sad. Bilo pa prošlo. Ko volji jel komu triba taj će vašariti«. I baka Marica će štagod kazat vidim: »Čeljadi, Evča, jest da protiv vrimena ne možemo ništa, da j sve obrano, al Evča moja draga da j sve jedno baš i ni svejedno. Nema slađeg i boljeg neg kad praviš štagod od svojga i jideš svoje. A na kraj krajeva bome i lipše j i za bučelar kase ne mora kupit«. Baka Manda objašnjava kako i prošla godina ni bila za pofaljit se: »Sve j prvo obro mraz a onda ji potli sve obro led. Sam što na misec nismo ošli a nema lika ni za ladnoću i mraz a bome kako vidim ni za led. Čeljadi, još se onda posvađali jel vridi ono pucanje u oblake jel ne vridi. Divanili cilo vrime da to ko pomaže. Ta ni vala da to ni istina? Da smo se cilo vrime sigrali sotim pucanjem?«, baka Manda će. Na kraju će i baka Tonka: »Slušam pa študiram jel da pripravljamo kotlanku i kotov za pravit pekmez jel ni? Prošle godine smo pravili pekmeza. Jest da su ladnoća, mraz i led sve obrali al smo vašarili kajsije i šljive. Ni to ni jeftino bilo. Sade kad se proštudiram najbolje da kotlanku i kotov prodamo a kad nam triba pekmeza i rakije vašarimo je u dućanu«. Zabrinio se i ja. Cigurno znam da ka j sve obrano ni za nas dicu ni dobro. Ništa slađe neg popet se na kajsiju i trišnju pa se najist. U rakiju se ne razumim al cigurno kupovni pekmez i dunc ni blizu nisu fini ko kad majka napravi. Al bome kako ide ostaće bostani prazni i neće bit nikakog branja. Šta će nam? U dućanu svačeg ima a sve ide da još malo neće imat ni ko brat.

U NEKOLIKO SLIKA

Uskršnja radionica u Tavankutu

Bijele štanglice

Idemo u susret Uskrsu pa vam preporučamo jedan srijemski recept za ukusnu slasticu. Tradicionalni stari uskrсни kolači naših baka pripremali su se uglavnom od jaja, šećera, brašna i oraha, a među njima izdvajamo bijele štanglice koje mnoge domaćice pripremaju i danas. Kolač je izuzetnog okusa i jednostavan za pripremu. Obično se pravi nekoliko dana prije Uskrsa jer što duže odstoji to je ukusniji i hrskaviji.

Sastojci:

250 g mljevenih oraha
250 g šećera
1 žlica brašna
1 jaje

1 bjelanjak
1 žumanjak
150 g šećera u prahu
1/2 limuna (sok)
prstohvat soli

Priprema:

U zdjelu sipati orahe, šećer, jaje, žumanjke i rukama umijesiti masu. Na radnu površinu sipati šaku oraha i pola žlice brašna. Izručiti umiješanu masu i podijeliti je na tri dijela. Od svakog dijela napraviti oblik salame i rukama pritisnuti i spljoštiti. Isto uraditi i s preostala dva dijela. Bjelanjke istući solju i na kraju dodati šećer u pra-

hu i sok od pola limuna. Odozgo sve tri ploče od oraha premazati čvrstim slojem bjelanjaka. Rezati štanglice nožem veličine 1 cm. Nakon svakog reza nož oprati vodom i obrisati. Štanglice staviti u tepsiju obloženu papirom za pečenje, a zatim u pećnicu zagrijanu na 100 stupnjeva. Sušiti ih u pećnici 2 sata i paziti da ostanu bijele i ne presuše.

KuHaR tradicionalnih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

JEDNOM POLISOM
pokrijte 5 rizika

Osigurajte sebe, svoj automobil i putnike u njemu samo jednom polisom

Maksimalan oprez u vožnji, briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti poput kvara vozila, loma stakala i prirodnih rizika. Bilo da ste na odmoru ili službenom putovanju, uz polis **Paket 5+ Milenijum osiguranja** nećete morati da brinete zbog okolnosti koje nisu pod Vašom kontrolom.

Ovom polisom osiguravate se od **pet najčešćih rizika** i obezbediti:

1. Osiguranje od loma stakala na putničkom vozilu;
2. Osiguranje putničkog vozila od oštećenja usled prirodnih rizika;
3. Osiguranje lica u putničkom vozilu od posledica nesrećnog slučaja – nezgode;
4. Pomoć na putu;
5. Zamensko vozilo.

MILENIJUM OSIGURANJE

Vlasnik je ili ima vlasništvo nad vozilom

www.milos.rs

011/ 715 23 00

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCJE:

NOVI SAD 90,0 MHz

SUBOTICA 90,7 MHz

SOMBOR 95,7 MHz

NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099

Program: 024/600-011

SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

Radio Marija Srbije

Radio Maria play

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po **1 dinar** ili
- 12 meseci sa **50% popusta**

Astra Telekom

011 44 22 009

SLOŽITE KOCKICE U ODGOJU VAŠE DJECE

Upis u vrtiće

1. IV. — 30. IV. 2025.

Upis u osnovne škole

1. IV. — 30. V. 2025.

Upis u srednje škole

slijedi nakon završnih
ispita „Male mature”.

